

F59
S. 002

EESTI-LÄTI-SOOME TRÜKITÖÖSTURITE
KONGRESSIL PEETAVATE REFERAATIDE
KONSPEKTID TÕLGETEGA. *te*

1930 a. nov.

[1930]

F59
S. 389

K. F. Puromies.

I. Kirjapainotöiden hinnoittelusta Suomessa.

Kaikkialla liikemaailmassa kuulee valituksia siitä, että suuri kilpailu jokaisella alalla polkee hinnat siinä määrin, että liiketoiminta joutuu monasti aivan sietämättömään olotilaan ja että jotakin olisi tehtävä tämän vaikean pulman ratkaisemiseksi. Toiselta puolen kuulee vastaväitteitä, että vapaa kilpailu on ainoa oikea liiketoiminta ja että ilman vapaate kilpailua ei mitään kehitystä ja eteenpäinmenoa maailmassa tapahtuisi. Mikä näistä väitteistä sitten on oikea? Ihmisen itsensä säilyttämisvaisto on kuitenkin pannut liikemaailman parhaimmiston miettimään keinoja likakilpailun ja sen tuottamien surullisten seurausten estämiseksi. Sillä eihän voine olla yhteiskunnallekaan mitään hyötyä siitä, että tuotteiden hintoja poljetaan aivan mahdottomiin, josta on seurauksena niin huonot palkat työväestölle, etteivät perheineen sillä tule toimeen. Ja sehän taas vuorostaan kylvää puutetta ja kurjuutta ympäristöön. Eikä suinkaan alituiset liikeromahduksetkaan vaikuta loppujen lopuksi muuta kuin ehkäisevästi ja horjuttavasti talouselämään. Tämä on sanottuna liike-elämästä yleensä, mutta näihin puitteisiin mahtuu myöskin kirjapainotoiminta. Kilpailtakoon työn hyvyydestä ja sen nopeasta suorittamisesta, se on tervettä kilpailua, mutta ei milloinkaan hintojen mitättömiin polkemisella joka vie ei yksin sen aiheuttajan, vaan koko ympäristön turmioon.

Tämän on maamme kirjanpainajisto huomannut ja monien yritysten jälkeen onnistunutkin paikoittain yhteistoiminnan avulla aikaansaamaan jonkin verran parannusta hinnoittelujärjestelmään.

Maassamme ei ollut minkäänlaista hintojen laskemisohjetta ennenkuin ensimmäinen palkkalaskelmatariffi Suomen kirjaltajille hyväksyttiin käytäntöön huhtikuun 1 p:nä 1900, jos ei oteta huomioon Helsingin latojille kymmenisen vuotta noudatettua n. s. neliölaskutapaa. Hinnat laskettiin tavallisesti hyvin eritavalla eri kirjapainoissa, johtuen siitä että kullakin faktorialla oli oma laskemismenetelmänsä jota hän ei mielellään toisille selostanut. Kun kilpailu ei yleensä siihen aikaan onlut niin

kärjistynyt kirjapainojen välillä kuin nyt, sen vuoksi että painojen luku oli vähäinen ja nekin yleensä verrattain pieniä, eikä hätäily töiden suorituksessa tullut kysymykseen, sillä suuremman työn painatus sai kestää vuosia, koska latomistyön säännöllisesti suoritettiin yksi ainoa latoja. Vähitellen syntyi yhä uusia painoja aiheuttaen tiukempaa kilpailua, jonka johdosta tunnus-tettiin yhteistoiminta töiden hinnoitteluun nähden tarpeelliseksi. Ensimmäinen sellainen laajempikäsitteinen lienee Helsingin kirjapainojen kesken vuoden 1900 alussa laadittu sopimus kaikista valtiopäivätöistä. Hiukan myöhemmin sovittiin niinkään Helsingin painojen kesken siitä ettei toinen paino ota aikakauslehtityötä huokeammalla suorittaakseen kuin mitä työn suorittajaino siitä velotti.

Vuoden 1907 alussa katsoivat Helsingin painojen faktorit, yhä lisääntyneen rajattoman kilpailun vuoksi, välttämättömäksi ryhtyä toimenpiteisiin asiassa. „Minimihinnoittelutariffi“ joka sisälsi 12 määritelmää kaikkein yleisimmin esiintyvien töiden hinnoittelemisesta, laadittiin, josta siten tuli ensi askel samojen perusteiden mukaan hinnoittelutariffissa mainittujen töiden laskemiselle. Kuin ihmeellisenä sattumana saatettane mainita että ensimmäinen hinnoittelutariffi Saksassa kirjapainotaidon kotimaassa, lukeutuu samalta vuodelta, jolloin „Deutscher Buchdrucker Vereinin“ vuosikokous Mannheimissa yksimielisesti hyväksyi kirjapainotariffin.

Suomen Graafillisen Teollisuudenharjoittajain Liiton kevätkokouksessa 8—9 p:nä kesäkuuta 1912 hyväksyttiin ensimmäinen koko maata käsittävä „Kirja-, aikakauskirja- ja sanomalehtitöiden minimihinnoittelutariffi“. Tämä tariffi, jonka 75% liiton jäsenistä allekirjoitti, astui voimaan 1 p. tammikuuta 1913 ja oli voimassa sen allekirjoittajiin nähden kolme vuotta (1913—1915).

Kun näistä tariffeista puuttui kokonaan laskelmaperusteet suurelle osalle painotöitä, kuten esim. kaikista aksidenssitöistä, ryhdyttiin Graafillisen Liiton kehoituksesta laatimaan uutta Minimihinnoittelutariffia joka sisältäisi laskelmaperusteet useimmille kirjapainossa esiintyville töille. Ensimmäisessä yleisessä graafillisessa kongressissa Lahdessa, 8—9 p:nä lokak. 1915 hyväksyttiin tämä ehdotus yksimielisesti, mutta ei tullut pakolliseksi, siksi ettei määrättyä lukua kirjanpainajista saatu liittymään jäseniksi kongressin päättämään tariffiyhdistykseen. Vuonna 1924 julaistiin „Kirjapainotöiden hinnoitteluohjeita“ uutena painoksena Lahden kongressiin hyväksymästä Minimihinnoittelutariffista. Laskemisen helpottamiseksi on oppaaseen laadittu useita tauluja painamishinnoista, joita ei ole

v. 1915 julaistussa tariffissa. Viimeinen painos, korjettuilla hinnoilla, on vuodelta 1928.

Vaikka Minimihinnoittelutariffia ei tähän mennessä vielä ole saatu yleisemmin käytäntöön koko maassa, voidaan kuitenkin syystä sanoa että se nykyään on pääasiallisena perusteena kaikissa kirjapainotöiden hinnoittelussa maassamme.

Jo aikaisemmin ennenkuin ajatus koko maata käsittävästä tariffiyhdistyksestä syntyi, herätettiin, yhä kärjistyneen kilpailun johdosta joka oli puristanut hinnat äärimmäisen alas, kysymys toimenpiteistä Suomen Graafillisen Liiton Helsingin osaston kokouksessa 30 p:nä joulukuuta 1913, joka päättikin asettaa komitean jonka tulisi laatia ja esittää ehdotus toimenpiteiksi, jotka voisivat järjestää kirjapainotöiden hinnoittelun sekä ehkäistä tietämättä ja tieteen tehdyn minimitariffirikokset.

Tämä komitea laati erilaisia rinnakaasehdotuksia kontrahdeiksi ja tarkastustoimiston toimintaohjeita sekä pari erikoista tulo- ja menoarviolaskelmaa. Mietinnössä 4 p:ltä maaliskuuta 1914 lausutaan m. m.: Jos kirjapainoteollisuus haluaa päästä nykyisestä vaikeasta asemastaan, on sen viipymättä seurattava muun teollisuuden esimerkkiä. Useimmissa tapauksissa ovat ne, ei ainoastaan järjestäytyneet vastustaakseen työväestön puolelta kohtaavia vaikeuksia, vaan myöskin liittyneet voimakkaasti ja pysyväisesti, valvoakseen yhteisiä taloudellisia etujaan muillakin aloilla. Niinpä esim. paperitehtaat ovat liittyneet Suomen Yleiseen Työnantajaliittoon, mutta myöskin valvoakseen taloudellisia etujaan kirjapainojen ja muiden kulluttajien suhteen, ovat ne perustaneet erityisiä yhdistyksiä. Samoin on rautateollisuuden alalla perustettu laajakantoisia liittoja teollisuuden omien etujen valvomista varten.

Komiteun esittämä sääntöehdotus y. m. käsiteltiin yleisessä kokouksessa, joka muutamia muutoksia tehtyään, yksimielisesti katsoi sellaisen yhdistyksen syntymisen toivottavaksi. — Tämä ensimmäinen ehdotus kiinteämmän yhteistoiminnan aikaansaamiseksi Helsingin kirjapainojen välillä puhtaasti taloudellisella alalla ei kuitenkaan tällä kertaa aiheuttanut enempiin toimenpiteisiin, ehkä osaksi siitä syystä, että syttynyt maailmansota, joka alkoi saman vuoden elokuun alussa, muutti kokonaan olosuhteet myöskin kirjapainoalalla, jossa aluksi työskenneltiin lyhennetyllä työajalla.

Jo seuraavan vuoden 1915, tammikuussa päätettiin, kuten edellämainittiin, Graafillisen Liiton vuosikokouksessa laadittua uusi minimihinnoittelutariffiehdotus maan painoille ja kemigraafisille laitoksille. Komitea, joka sai tehtäväkseen tariffiehdotuksen laatimisen laati samalla sääntöehdotuksen

Graafilliselle Tariffiyhdistykselle, jonka tarkoituksena tulisi olemaan minimitariffin käytäntöön saattaminen ja sen noudattamisen valvominen maan graaillisissa laitoksissa.

Kun koko maata käsittävää tariffiyhdistystä ei saatu aikaan, kokoontuivat Helsingin kirjapainojenomitajat kokoukseen 4 p:nä tammikuuta 1916 sekä päättivät yksimielisesti perustaa ainoastaan pääkaupungin käsittävän Tariffiyhdistyksen. Kokous asetti komitean, joka sai tehtäväkseen laatia säännöt ja tariffin perustettavalle yhdistykselle. Kymmennessä yleisessä kokouksessa, 21/2 1916 ja 22/2 1917 välisellä ajalla, käsiteltiin komitean laatimaa ehdotusta Helsingin Graafillisen Tariffiyhdistyksen säännöiksi. Henkilökohtaisesti kerättiin samanaikaisesti allekirjoituksia sopimukseen. Helsingin Graafillinen Tariffiyhdistys piti perustavan kokouksensa 7 p:nä joulukuuta 1916. Kokoukselle tiedotettiin että suurin osa Helsingin kirjapainomitajista oli ilmoittautunut halukkaaksi liittymään yhdistykseen, jotkut tosin erikoisilla ehdoilla. Muutamit kirjanpainajat eivät vielä halunneet sitoa itseään yhdistykseen. Kokous valitsi väliaikaisen hallituksen, joka sai tehtäväkseen tarkistaa kokouksessa läsnäolleille jaetun yhtymäsopimuksen joka tarkoitti yhteisen tilaus-, perimis- ja tariffikonttorin perustamista yhdistyksen jäsenille. Hallinto veloitettiin ensitilassa kutsumaan jäsenet uuteen kokoukseen tätä asiaa käsittelemään.

Tammikuun 8 p:nä 1917 kokoontui Graafillinen Tariffiyhdistys uudelleen, johon hallinto oli laatinut uuden ehdotuksen yhtymäsopimukseksi. Koska enemmistö hallituksen jäsenistä oli sitä mieltä ettei perimistöimistöä olisi asetettava konttorin yhteyteen vaan että kirjapainot edelleen olisivat välittömässä yhteydessä asiakkaittensa kanssa kuten tähänkin asti, ilman konttorin asettumista heidän ja yleisön välillä, kaikkein vähimmin siten että se vaikuttaisi trustintumisen aikeelta, vaan päinvastoin tulisi toimenpiteen herättää niin vähän huomiota kuin mahdollista, oli hallitus, huomioonottaen edellämäinitun näkökannan liitnyt uuden ehdotuksen yhtymäsopimukseksi. Kokous päätti yksimielisesti ettei konttorista tehtäisi yhteistä perimiskonttoria kirjapainoille. Tämän jälkeen hyväksyttiin pienillä muutoksilla ja lisäyksillä hallinnon laatima ehdotus „Yhtymäsopimukseksi Kirjapainokonttorille-Boktryckerikontoret“, joka siten tuli yhtymän nimeksi. Kokous päätti julistaa Kirjapainokonttorin johtajan ja asiamiehen toimen siinä haettavaksi sekä kehoitti väliaikaista hallitusta tiedustamaan huoneustoa konttorille. Kokouksessa 14 p:nä helmikuuta 1917 tehtiin yksimielisesti yhtymäsopimukseen m. m. sellainen muutos

että suhdeluku (kvuutti) yhtymässä määrittään joka vuosi edellisen vuoden laskutuksen perusteella.

Maaliskuun 16 p:nä 1917 aloitti Kirjapainokonttori sitten toimintansa johtajan silloin ryhtyessä toimeensa. Saman kuun 26 p:stä alkoi konttori vastaanottamaan kustannuslaskelmamoituksia y. m.

Konttorille laaditut toimintaohjeperusteet ovat 13 vuoden toiminnan aikana osottautuneet melkoisen tyydyttäväiksi. Että liitokset joskus ovat narahdelleet, voidaan helposti käsittää, ajatellessa, että toiminta tapahtuu tässä niin arkaluontoisella alalla kuin taistelu tarjolla olevista töistä työmarkkinoilla on. Toisaalta on tyydytyksellä mainittava siitä lämmöstä, myötätunnosta ja ymmärtämyksestä, joka varsin kriittisissäkin tapauksissa, on näytettytynyt yhteistoiminnassa kirjapainojen ja konttorin välillä.

Työrauhasta kuluneen 13 vuoden aikana voidaan mainita että senjälkeen kun kuukauden seisaus vuonna 1917 ja kolmen kuukauden vuonna 1918 (vallankumous), on vallinnut täydellinen työrauha täkäläisissä kirjapainoissa, joka luonnollisesti on ollut suureksi hyödyksi koko graafilliselle teollisuudelle.

Asia, josta useimmin toimintakautena on käsitelty, niin valtuuskunnassa kuin yleisissä kokouksissakin, on ollut kysymys velotushinnoista. Sota-ajan johdosta huomattavasti kohotettua elinkustannuksia, laadittiin Suomen Graafillisen Työntantajaliiton ja Kirjapainotyöntekijäin välillä maalisk. 27 p:nä 1917 välisopimus: „Lisä-työehtosopimus“ jossa määritellään että kaikille joukkotyösopimukseen kuuluville työntekijöille on maksettava kalliinajanlisäystä, heidän joukkotyösopimuksen määräämille minimi tuntipalkoille ja paikalliskorotukselle, mutta ei muita korotuksia. Ensimmäinen kalliinajanlisäys Helsingissä oli 1 p:stä huhtik. 1917 40%. 8 tunnin työajan käytäntöön tultua seur. toukok. 1 p:stä lisättiin kalliinajanlisäystä jälleen 40%:lla. Kuluneen kymmenen vuoden aikana on työntekijäin palkkoja korotettu, edellä mainitusta syystä, sekä kesäk. 1 p:stä 1920 voimaan saatetun n. s. liukuvan tariffin pohjalla, kaikkiaan 18 kertaa muuttaen opinsuorittaneen työntekijän tuntipalkan, joka Helsingissä v. 1917 oli 68 p. niin että se syyskuun 1 p:stä 1928 on 10:62 tunnilta. Konttori on koettanut vastaavassa suhteessa saada painatustöiden velotushintoja kohoamaan. Huomioonottaen työmarkkinoilla yleensä vallinneen vaikean kilpailun, on työhintoja saman ajan kuluessa korotettu ainoastaan 13 kertaa, vaikka palkkoja on korotettu, kuten sanottu, 18 kertaa.

Ulkopuolella olevien ja maaseutupainojen harjoittamasta likakilpailusta on neuvoteltu useita kertoja. Uusien painojen ehkäisytöimenpiteet ovat kilpailun kannalta näyttäytyneet huomattavilta. Graafillisen Liiton toimesta sai kysymys rakkautensa lokak. 6 p:nä 1920 jolloin allekirjoitettiin myyntiä järjestävä sopimus liiton ja sen tarveainehankkijain välillä.

Konttoriin kuuluvien painojen hinnoittelutyön helpottamiseksi julaistiin v. 1919 „Liite N:o 1 ja Hintalaskutauluja Minimihinnoittelutariffiin“. Hinnat tässä liiteviikkosessa oli laskettu paikalliskorotuksineen mutta ilman kalliinajan korotuksia. Koska hintalaskelmat erisuuruisia kalliinajan lisäyksiä käyttäen eivät antaneet selvää käsitettä todellisesta veloitetusta hinnasta, järjestettiin asia valtuuskunnan esityksestä yleisessä kokouksessa, elokuussa 1924 siten, että perushinta + 900% kalliinajanlisäys, eli 10 kertaisiksi minimitariffiin vuodelta 1915 merkityistä hinnoista. Sitäpaitsi päätti kokous että Minimihinnoittelutariffi on laadittava uudestaan edellämainitun päätöksen kanssa yhtäpitäväksi, sekä painettava ja jaettava konttorin jäsenille. Vuoden 1924 lopulla painettiin sitten uusi Minimihintatariffi johon on sisällytetty edellisen tariffin hinnat kymmenkertaisina 25% paikalliskorotuksella. Tämän tariffin hinnoille laskettiin Helsingissä 20% lisäys. Palkkojen yhä noustessa, ja kun hintojen laskeminen lisäyksillä kävi vonkeoksi, painettiin 1928 vuoden lopussa taas uusi painos Minimihinnoittelutariffista, ja ovat hinnat tässä korotetut niin että ne vastaavat tähän osti korvoitettuja palkkoja.

Yhtenä välttämättömänä tekijänä hintakilpailutaistelussa on tietoisuus työn hintaan vaikuttavista tekijöistä. Siksi on katsottu hinnoittelukurssien toimeenpano olevan yhtenä vaikuttavana tekijänä josta asiasta konttorin piirissä on usein neuvoteltu. Sen johdosta toimeenpanikin Suomen Graafillisen Teollisuudenharjoittajain Liitto Messujen aikana vuonna 1920 ensimmäiset kurssit graafillisten laitosten esimiehille, Helsingissä, joihin otti osaa kaikkiaan 102 henkilöä eri puolilta maata.

Tammikuussa 1924 hyväksyi valtuuskunta keskuudestaan asettaman komitean tekemän ehdotuksen, että valtuuskunta ryhtyisi toimenpiteisiin Suomen Graafillisen Työnantajaliiton kanssa nykyisen taloudellisen ahdinkotilan vallitessa maassa, ja kutsuisi kaikki maan kirjapainonomistajat yleiseen kongressiin neuvottelemaan työhinnoissa sekä muista ammattikysymyksistä. Tämän johdosta pidettiin II:n graafillinen kongressi 6 ja 7 p:nä kesäkuuta Imatralla johon otti osaa noin 90 ammattimiestä liittoon kuuluvista kirjapainoista.

Konttoriin kuuluvien painojen liikevaihdosta voidaan mainita seuraavia numeroita: Päätöksen mukaan merkittiin viimeisen vuoden 1913 ennen maailmansotaa joka tulos oli Smk. 2.672.685:69, konttorin ensi toimivuotena 1917 oli vaihto Smk. 5.877.356:74, sekä vuonna 1926 Smk. 27.003.866:89; Väli-vuosista esiintyy v. 1920 erikoisemmin jolloin vaihto oli 24.664.752:80, jotavastoin se edellisenä vuona oli Smk. 16.226.426:46, mutta johtunee tämä osittain siitä että palkat sinä vuonna osoittivat suurinta nousua ja siitä aiheutuvaa hintojen korotusta. V. 1929 oli vaihto n. Smk. 35 miljoonaa.

Konttorin sisäinen yhteistyö on ollut vakiintunutta, johtuen siitä että useimmat valtuuston jäsenistä ovat kuuluneet valtuustoon useampia vuosia. Koko konttorin toimintakantana on herra Amos Anderson ollut valtuuskunnan puheenjohtajana ja herra K. F. Puromies varapuheenjohtajana, samoin kuin herrat Emil Holländer joka kuoli pari vuotta sitten ja O. Öflund ovat olleet koko ajan valtuuskunnan jäseninä. Arkaluontoista johtajatoimintaa on alusta alkaen hoitanut hra Alb. Kosk.

Kirjapainokonttorin ja Graafillisen Liiton toimesta on pidetty n. k. hinnoittelukurssseja eri paikoilla suuremmissa kirjapainokeskuksissa maaseutukaupungeissa, joissa esitelmien avulla on koetettu esiintuoda yhtenäisen hinnoittelun tarpeellisuutta. Paitsi Helsingissä on monessa maaseutukaupungissa yritetty pitää Minimihinnoittelutariffia pohjana kirjapainotöiden hinnoittelussa.

Helsingissä toimivan Kirjapainokonttorin jäsenluku on tällä hetkellä 17 ja käsittää se voipi sanoa kaikki suuremmat ja merkityksellisimmät kirjapainoliikkeet. Ulkopuolella olevia on silti melkoinen joukko pienempiä, etupäässä tilapäistöiden painoja, jotka tietenkin nauttivat suurta etua tämän yhtymän olemassaolosta, mutta samalla tekevät aika paljon hallaa varsinkin tilapäistöiden hinnoissa. Mutta tällaisia yhtymän ulkopuolella olevia tulee aina olemaan, joten tälle seikalle lienee vaikeata keksiä tarpeeksi tepsiviä keinoja.

Jäljennämme tähän muutamia kohtia

Yhtymä sopimuksestamme:

Yhdenmukaisuuden aikaansaamiseksi painotöiden hinnoittelussa, yhteisten etujen valvomiseksi ja graafillisen teollisuuden kohottamiseksi Helsingissä ovat allekirjoittaneet kirjapainoliikkeet suostuneet ylläpitämään yhteistä konttoria nimellä Kirjapainokonttori-Boktryckerikontoret.

I. Kirjapainokonttorin tulee:

- 1) valvoa, ettei minimitariffia ja muita hintamääräyksiä aliteta sekä että kirjapainojen keskeisiä sopimuksia tarkoin noudatetaan;
- 2) saattaa edesvastuuseen edellämäinituista rikkomuksista;
- 3) tehdä hinnoitteluja, valtuuskunnan ohjeiden mukaan;
- 4) kuukausittain antaa osakkaille tietoja asianomaisten kirjapainojen laskutusten kokonaissummista, jotka kukin osakas on velvollinen vahvistettujen kaavakkeiden mukaisesti konttorille jättämään;

5) työskennellä pysyväsien yhtymän aikaansaamiseksi kaupungin kaikkien kirjapainojen kesken;

6) vaikuttaa kirjapainoteollisuuden terveen kehityksen hyväksi ja taloudellisen tilan parantamiseksi; ja

7) yleensä suorittaa ne tehtävät, joita yhtymän osakkaat harkitsevat tarkoituksenmukaisiksi konttorille uskoa.

II. Kirjapainokonttoria hoitaa osakasten kalenterivuodeksi valitsema yhdeksänmiehinen valtuuskunnan ylivalvonnan alaisena johtaja, jonka osakkaat määrääjäksi sekä kokouksen lähemmin määrättävillä irtisanomis- ja palkkaehdoilla valitsevat. Muun henkilökunnan määrää valtuuskunta. Valtuuskunta on päätöksenvoipa, kun viisi jäsentä on läsnä. Äänen mennessä tasan ratkaisee puheenjohtajan ääni.

III.

IV. Konttorin ylläpitokustannukset jaetaan osakkaiden kesken suhteessa kunkin osakkaan edellisen vuoden laskutusmäärään, joista kuitenkin voidaan vetää pois laskutussummat töistä, jotka joutuvat asianomaisen kirjapainon suoritettaviksi siksi että ne ovat toiminimien eli yhtiöiden, joiden pääasialliset omistajat ovat samat kuin kirjapainon. Riisanalaiset tapaukset ratkaisee valtuuskunta.

V.

VII. Kustannusarvioiden antamisessa on huomioonotettava seuraavaa:

1) ennen kustannusarvion antamista tulee asianomaisen kirjapainon tiedustella Kirjapainokonttorista, onko joku muu kirjapaino jo antanut hintailmoituksen samasta työstä, ja tarkoin noudattaa niitä ohjeita ja määräyksiä, joita konttori hinnoittelusta mahdollisesti antaa;

2) jokaisesta jätetystä kustannusarviosta, joka nousee yli valtuuskunnan määräämän summan, on heti Kirjapainokonttorille ilmoitettava tarpeellista kirjoihinventiä ja ilmoitusta varten muille yhtymään kuuluville kirjapainoille, joiden heiltä

kustannusarviota pyydettyä tulee antaa 5%:ia korkeammat hintailmoitukset.

VIII. Kukaan yhtymään kuuluva osakas älköön tehdä sopimusta yhtymästä eroamisen jälkeen suoritettavista töistä muussa järjestyksessä ja muilla ehdoilla kuin tässä sopimuksessa on määrätty.

IX. Jos joku osakas rikkoo tämän yhtymäsopimuksen määräyksiä, voidaan häntä joka kerta, kuin sellaista tapahtuu, sakottaa aina 5.000 markkaan, mikä summa jaetaan muiden osakkaiden kesken vahvistetun suhdeluvun mukaan. Tätä varten on kunkin osakkaan talletettava pankkiin tai valtuuskunnan määräämällä tavalla viisi 1.000 markan suuruista akseptia, jotka asianomaiset osakkaat tämän sopimuksen allekirjoittaessaan antavat.

XIII.

Asianomaisen osamäärien vaihtelista sallitaan 10% yli tai 10% alle, tulematta mikään marginaalitasoitus kysymykseen. Jos laskutusarvojen eroavaisuus on suurempi, tulee kirjapainon, jonka laskutusarvo menee yli mainitus marginaalin tästä liikamäärästä suorittaa 10%:n tasoitus muiden osakkaiden vastaavan vajauksen korvaukseksi, jotavastoin kirjapainon, jonka laskutusarvo mahdollisesti jää alle mainitus marginaalin, tulee saada 10%:n korvaus sanotusta puuttuvasta määrästä yleisen kokouksen vahvistamien periaatteiden mukaisesti.

XIV.

XV. Tämä sopimus on voimassa puolen vuoden irtisanomisajalla, mikä irtisanominen ei kuitenkaan saa tapahtua ennen 1 p. heinäkuuta 1918 ja ovat sopimuksen määräykset noudattavat niin pian kuin Kirjapainokonttori on alkanut toimintansa, josta sen johtajan on meille ilmoitettava. Yhtymästä ennen kolmen vuoden kuluttua eronnut kirjapaino ottaa kuitenkin osaa konttorin ylläpitoon kolmen vuoden aikana sovittujen periaatteiden mukaan.

Helsinki, helmik. 14 p. 1917.

II. Onko Kirjapainokonttorimme vastannut tarkoitustaan?

Silloin tällöin herää yksityisissä ammattitoveripiireissä kysymys siitä, vastaako Kirjapainokonttori tarkoitustaan. Onko siihen uhratut varat ja sen tuottamat kustannukset sen arvaisia, että kannattaa edelleenkin ylläpitää Konttoria, joka meidän pieniin oloihimme katsoen nielee melkoisia kustannuksia.

Konttorin ylläpito tuli esim. v. 1929 maksamaan n. Smk. 180.000:—. Tällä palkataan konttorin johtaja ja hänen kaksi naisapulaistaan sekä huoneuston vuokra y. m. kustannukset. Tämä erä kannetaan konttoriin yhtyneiltä jäseniltä, mikä lasketaan kute nedellä mainittiin jäsenen s. o. liikkeen edellisen vuoden laskutusmäärästä, mikä on vaihdellut 0,55—0,65%. Liikkeen omat kustannustuotteet ei ole laskutusmäärään, koska katsotaan omat työt kuuluviksi ulkopuolelle kilpailun.

Voihan joskus sattua, että jäsen tuntee oikeutensa jollain tavalla loukatuksi, kun kilpailija on vienyt hänelle kuuluvan työn tahi hänellä aikaisemmin painetun työn huokeammalla hinnalla tahi käyttänyt kyseissä olevaan työhön halvempaa paperia siten vähentääkseen kustannuksia. Vaikuttimena työn siirtymisestä yhdestä kirjapainosta toiseen saattaa olla useat syyt. Milloin on henkilökohtaiset tuttavuussuhteet vaikuttimena, milloin on asiakasta hänen mielestään huonosti kohdeltu, milloin ei asiakkaan mielestä kirjapaino ole aikanaan saanut työtä valmiiksi, milloin taas työn kiireellisyyden tähden on työn suoritus ollut vähemmän tyydyttävä, milloin maksuvaatimukset ovat asiakasta loukanneet ja milloin mikin syy. Syitähän saattaa olla aivan lukemattomia. Tällöin tapauksissa pannaan konttorinjohtaja kovalle koetukselle selvittääkseen näitä ristiiriitoja jäsenten keskuudessa. On jäseniä, jotka katsovat että konttorin tehtävänä on kaikissa tapauksissa soujella heitä ja heidän oikeuksiaan houlimatta siitä, että työn siirtyminen toiseen liikkeeseen on saattanut olla mimmoiset vaikutukset tahansa, jopa asiakkaan työn suorittamisen suoranainen laiminlyöminenkin. Tässä on konttorillamme suorastaan kasvatuksellinen tehtävä. Paitsi että jäsenten velvollisuus on koettaa ylläpitää Konttorin määräämiä minimihintoja, tulee jäsenten hyvällä työllä, auliilla kohtelulla ja täsmällisellä toiminnallaan koettaa ylläpitää hyviä suhteita asiakkaaseen ja vähitellen kehittää ja kasvattaa luottamusta liikkeeseensä. Juuri tässä piilee Konttorimme kaikkein tärkein tehtävä ja että se on maassamme toiminut ja toistakymmentä vuotta osoittaa sitä että Konttorimme johto on ollut oikeissa käsissä ja että jäsenemme ovat ymmärtäneet että vaikkakin konttorin ylläpito maksaakin, niin ilman tällaisia yhdyssidettä olisi kirjapainohinnat maassamme vielä paljonkin huonommat kuin mitä ne tällä erää ovat. En tahdo sanoa että konttorimme kautta olisi jo saavutettu päämäärämme. Kaukana siitä. Paljon, paljon on vielä puutteellisuksia olemassa. Paljon on vielä tehtävää. Olemme vasta saavuttaneet jonkinmoisen pohjan ja pienen ko-

kemuksen vastaista toimintaamme varten. Ja yksi tärkeimpiä tekijöitä konttorimme toiminnassa on ollut, paitsi että se on estänyt kirjapainohintoja aivan alas painumasta, se että se on suurelta osalta vaikuttanut hyvin kohottavasti ammattitaidon kehitykseen ja työväestön kanssa solmittuihin palkkasopimuksiin, joka takaa, paremmin kuin mikää muu, työrauhan.

Tämä lyhyt selostukseni maamme kirjapainotoiminnan tärkeimmästä taloudellisesta kysymyksestä ja sen saavutuksista on, kuten edellä olen huomauttanut, pitkän ja sangen vaiherikkaan työn tulos. Olisimme, ammattitoverinne Suomenlahden pohjoispuolella, iloisia siitä, jos tämä vaillinainen ja kaikessa kiireessä laadittu esitykseni voisi hyödyttää ja vaikuttaa jossain määrin elvyttävästi sukulais- ja naapurikansojemme, meille yhteisen, maailman kauniimman ammatin liiketoiminnan kohottamiseksi.

K. F. Puomies.

H: gissä, toukokuulla 1930.

Tõlge.

Trükitööde hinnatlemine Soomes.

Kõikjal ärimaailmas kaevatakse selle üle, et suur võistlus surub hinnad se määral alla, et ärielu satub sagedasti väljakanatamatusse seisukorda ja tuntakse olevat tarvis midagi teha sellest seisukorrast pääsmiseks. Teiselt poolt väidetakse, et vaba võistlus on ainuke õige äritegevus ja et vaba võistluseta ei ole mõeldav mingi areng või edasijõudmine maailmas. Milline neist väiteist on õige? Inimese endaalalhoiu tung on sundinud ärielu parimaid mehi mõtlema abinõusid musta võistluse ja sellest tingitud kurbade tagajärgede takistamiseks. Ei peaks ju ühiskonnalgi olema kasu sellest, et toodete hindu surutakse võimatult alla, mille järelduseks on niivõrra madalad tööliste palgad, et neil oma perekonnaga raske on sellega läbi saada. See omakorda tekitab puudust ja viletsust ümbruskonnas. Ei mõju ka alalised pankrotid lõppude-lõpuks muidu kui halvasti ärielule, kõigutades seda. See olgu öeldud ärielust üldse, kuid selle raamidesse mahub ka trükitööstus. Võisteldagu töö headuse ja selle kiire valmistamisega — see on terve võistlus; aga ka siis ei tohi suruda hindu minimaalsusteni, milline taktika viib nii selle tarvitaja kui ka tema ümbruskonna hävimisele.

Seda on ka meie maa trükitöösturid tähele pannud ja pärast mitmeid katseid on läinud ka korda koostöö abil tuua veidi parandust hinnatlemissüsteemi.

Meil ei ole olnud mingeid hindade arvestamise juhtnööre seni, kuni kinnitati Soome trükitööliste palgamaksmise tariif 1900. a. — kui mitte arvesse võtta Helsingi ladujate juures umbes kümne aasta jooksul tarvitatud n. n. neljanurga-süsteemi. Hinnad kalkuleeriti harilikult väga mitmel ja teineteisest erineval viisil, mis oli tingitud sellest, et igal faktoril oli oma arvestamissüsteem, mida ta meeleldi teistele ei avaldanud. Võistlus tol ajal ei olnud kaugeltki nii terav kui praegu, sest trükikodade arv oli palju väiksem, ka olid need võrdlemisi väikesed, töödel ei olnud ruttu, suuremate tööde trükkimine võis kesta ka aastaid, sest neid sooritas harilikult üksainus laduja. Aegamööda tekkis uusi trükikodasid juure, suurendades võistlust, ja see põhjustas arusaamisele jõudmise koostöö tarvidu-

sest hinnatlemise alal. Esimene sellesarnane leping on vist aastal 1900 sõlmitud leping kõigi riigipäeva tööde kohta. Veidi hiljem lepidi trükikodade vahel kokku, et üks trükikoda ei tee ajakirjade trükkimist odavamalt kui seni töö sooritanud trükikoda seda tegi.

1907. a. alul leidsid Helsingi trükikodade faktorid, silmas pidades kasvavat võistlust, tarvilikuks astuda mingeid samme ses asjas. Siis töötati välja minimaalsete hindade tariif, mis sisaldab 12 määritlemist harilikumate tööde hinnatlemise kohta, mis kujunes seega esimeseks sammuks mainitud tööde hindade kalkuleerimisel. Imeliku juhusena võidakse mainida, et esimene hinnatlemise tariif trükitööstuse kodumaal, Saksamaal, on pärit samast aastast mil „Deutscher Buchdruckerverein“ oma aastakoosolekul Mannheimis kinnitas ühel häälel trükitööde tariifi.

Soome graafiliste töösturite liidu kevadel peetud koosolekul 8.—9. juunini 1912. a. kinnitati esimene ülemaaline „raamatu-, ajakirjade- ja ajalehtedetööde trükkimise minimaaltariif“. See tariif, millele alla kirjutasi 75 prots. liikmeist, astus jõusse 1. jaanuaril 1913. a. ja püsis jõus allakirjutajate suhtes kolm aastat (1913—1915).

Kuna neis tariifes puudusid täielikult kalkulatsiooni alused suuremale osale trükitööst, nagu näit. kõik aktsidentstööd, alustati Graafilise Töösturite Liidu poolt uue minimaaltariifi loomine, milline tariif sisaldaks kalkulatsiooni alused enamusele trükitööst. Esimesel ülemaalisel graafilisel kongressil, mis peeti Lahti linnas 8. ja 9. oktoobril 1915. a., kinnitati selline ettepanek ühel häälel, kuid selle järgi toimimist ei saadud tunnistada sunduslikuks, sest ei saadud tarvilist arvu trükitööstureid ühinema kongressi otsusega asutatud tariifiühingusse. 1924. a. anti välja „Juhtnööre trükitööde hinnatlemiseks“, mis on uus trükk Lahti kongressi poolt heakskiidetud minimaaltariifist. Kalkulatsioonide kergendamiseks sisaldab juht mitmeid tabelleid trükihindade kohta, mis puudusid 1915. a. tariifis. Viimane trükk sellest juhust on 1928. aastalt, milles on juba kõrgendatud hinnad.

Kuigi minamaalsete hindade tariifi tarvitamine Soomes ei ole veel kujunenud üldiseks, võib siiski ütelda, et see on praegu peamiseks aluseks trükitööde hinnatlemisel.

Juba enne ülemaalse tariifiühisuse mõtet kerkis terava võistluse tõttu, mis surus hinnad äärmiselt alla, päevakorrale küsimus abinõude leidmiseks selle vastu. Seda mõtet arendati Graafilise Liidu Helsingi osakonna koosolekul 30. detsembril 1913. a., kus otsustati asutada komitee vastava ettepaneku

väljatöötamiseks, milline ettepanek sisaldaks trükitööde hinnatlemise korraldamise ning abinõud teadlikult või teadmata toimepandud minimaaltariifi rikkumises.

See komitee töötas välja mitmeid ettepanekuid lepinguiks ja juhtnööreks kontrollorganile, peale selle veel paar ettepanekut väljaminekute ja sissetulekute üle. 1914. a. 4. märtsil esitatud ettepanekus öeldakse m. s.: Kui trükitööstus tahab üle saada praegusist raskusist, tuleb sel viibimata järgneda teiste tööstuslade eeskujule, mis on end organiseerinud võitlemiseks tööliste poolt oodatavate raskuste võitmiseks ja peale selle veel koondunud püsivaiks ja tugevaiks koondusiks, mis valvavad nende ühiseid huve majanduslikel ja teistelgi aladel. Nii on näit. paberitehased ühinenud Soome Tööandjate Liiduga, kuid peale selle asutanud erilisi ühendusi oma huvide valvamiseks trükikodade ja teiste tarvitajate suhtes. Samuti on rauatööstuse alal asutatud laialdasi liite oma tööstuse huvide kaitseks.

Komitee poolt ette pandud põhikiri j. t. tulid arutusele üldkoosolekul, mis peale mõningate muudatuste tegemist tunnistas üksmeelselt sellise ühisuse asutamise soovitavaks. See esimene ettepanek tihedama koostöö loomiseks trükitöösturite vahel ei annud põhjust mingisuguseiks edaspidiseiks sammeks, osalt vast ka seepärast, et sama aasta augustis puhkenud maailmasõda muutis ka trükitööstuse olukorra, kus esialgu tehti tööd lühendatud tööpäevaga.

Juba järgmisel aastal, 1915. a. jaanuarikuus, otsustati Graafilise Liidu aastakoosolekul lasta välja töötada uus ettepanek minimaaltariifideks trükikodade ja kemigraafiliste ettevõtete jaoks. Komitee, kelle ülesandeks oli vastava ettepaneku väljatöötamine, valmistas ühtlasi ettepaneku põhikirjaks graafilise tariifiühisuse jaoks, milline ühing pidi teostama minimaaltariifi tarvitusele võtmise ja selle täitmise kontrollimise.

Kuna ülemaalse tariifiühisuse loomine ei õnnestunud, tulid Helsingi trükikodade omanikud 4. jaanuaril 1916. a. kokku ja otsustasid ühel häälel asutada pealinna käsitav tariifiühisus. Vastav komitee sai oma ülesandeks välja töötada põhikiri ja tariif asutatava ühingu jaoks. Umbes kümne üldkoosoleku jooksul 21. 2. 1916 — 22. 2. 1917. a. arutati komitee poolt väljatöötatud ettepanekuid. Samal ajal koguti isiklikult allkirju ühisuse asutamiseks. 7. detsembril 1916. a. pidas Helsingi Graafiline Tariifiühing oma asutavat koosolekut. Koosolekul tehti teatavaks, et suurem osa Helsingi trükikodade omanikke oli avaldanud nõusoleku ühinguks astumiseks, mõned neist küll teatud tingimustega. Mõned trükitöösturid jälle ei soovinud end siduda ühinguga. Koosolek valis ajutise juhatus,

mille ülesandeks oli kontrollida koosolijaile jagatud lepingut, mille järele asutatakse ühine tellimis-, inkasseerimis- ja tariifikontor ühisuse liikmete jaoks. Juhatusel anti volitus kutsuda liikmeid uuele koosolekule käesoleva küsimuse arutamiseks.

8. jaanuaril 1917. a. tuli Graafiline Tariifiühisus uuesti kokku, et arutada juhatusel poolt väljatöötatud uut lepingut. Enamus juhatusel liikmetest asus seisukohal, et ühise inkassokontori ühendamise teistega ei ole soovitatav, vaid tuleb trükikodadel edaspidigi olla otsekoheseks kontaktis oma klientidega, ilma kontori vahetalitusega, mis pealegi mõjuks trustistumisena, kuna tegelikult trükitöösturite käesolev tegevus peaks äratama nii vähe tähelepanu kui võimalik. Koosolek ühines juhatusel enamusel seisukohaga. Pärast seda, kui mõningaid muudatusi ja lisandusi oli tehtud, kiideti heaks juhatusel ettepanek „Liitumisleping Trükikodadekontoriga“. Koosolek otsustas kuulutada vakantseks Trükikodadekontori juhataja ja agendi kohad ja tegi ajutisele juhatusel ülesandeks otsida sobivaid ruume kontori jaoks. 1917. a. 16. märtsi koosolekul tehti lepingusse selline muudatus, et suhearv (kvuut) arvestati iga aasta eelmise aasta arvestuse alusel.

Märtsikuus 1917. a. alustas Trükikodadekontor oma tegevust ja sama kuu 26. hakkas ta võtma vastu kalkultatsiooni-teadaandeid jne.

Kontori jaoks väljatöötatud juhtnöörid on 13 a. jooksul osutunud võrdlemisi rahuldavaiks. Loomulikult on ka lahk-arvamisi olnud, mis on täiesti mõisteta, kui silmas pidada, et tegevus sünnib võitlusküllasel tööturul. Teiselt poolt peab rahulolekuga mainima seda soojust, poolehoidu ja teineteise mõistmist, mis on väljendunud koostöös trükikodade ja kontori vahel.

Töörahu suhtes on niipalju ütelda, et nende 13 a. jooksul, peale ühekuulise tööseisaku 1917. a. ja kolmekuulise 1918. a., on valitsenud täieline töörahu trükikodades, milline asjaolu on loomulikult olnud väga kasulik kogu graafilisele tööstusele.

Sagedasti on päevakorral olnud hindade küsimus. Sõja ajal tõusis elukallidus tähelepanu väärivalt. Seda silmas pidades lepidi tööandjate ja tööliste vastavate organisatsioonide vahel kokku ja sõlmiti 27. märtsil 1917. a. leping, mille järgi kõigile kollektiivlepinguisse kuuluvaile töölislile tuli maksa elukalliduse lisa, mis arvati nende lepingute järgi maksvaile minimaalsele tunnitasele ja kohalikele kõrgendusele. Peale selle ei otsustatud mingeid teisi kõrgendusi teostada. Esimene elukalliduse lisatasu oli Helsingis, alates 1. aprillist 1917. a., 40 prots. Pärast 8-tunnilise tööpäeva tarvitusele võtmist 1. maist

suurendati elukalliduse lisatasu järele 40 prots. Möödunud 10 a. jooksul on eelpool mainitud põhjusil ühtlasi 1. juunil 1920. a. tarvitusele võetud liikuva tariifi pärast kõrgendatud tööliste palku 18 korda ja sel määral, et õppinud tööliste tunnitasu, mis 1917. a. oli 68 penni, on 1. septembrist 1928. a. arvates 10:62. Kontor on püüdnud tõsta vastavalt sellele ka toodete hinda. Kuid turul valitsevat võistlust silmas pidades on toodete hinda saadud sama aja jooksul tõsta ainult 13 korda.

Väljaspool ühingu seisvate ja provintsi trükikodade must võistlus on sagedasti kõne all olnud. See küsimus lahenes Graafilise Liidu abil 6. oktoobril 1920. a., mil sõlmiti liidu ja tarbeainete hankijate vaheline leping müügi korraldamise üle.

Kontoriga ühinenud trükikodade hinnatlemistöö kergendamiseks anti välja 1919. a. „Lisa nr. 1 ja Hinnatlemistabeleid minimaalsete hindade tariifi juure“. Selles vihus olid hinnad kalkuleeritud ühes kohalikkude kõrgendustega, aga mitte elukalliduslisa kaasa arvates. Kuna hindade kalkulasioonid, kus arvesse oli võetud mitme suurusega elukalliduse lisad, ei annud selget pilti tegelikult nõuetavast hinnast, otsustati üldkoosolekul, augustikuus 1924. a., korraldada asi sel kujul, et hind määrati: alghind pluss 900 pprots. elukalliduse lisa või, teiste sõnadega, 10-kordseiks 1915. a. hindadest. Peale selle otsustati töötada ümber minimaalsete hindade tariif, kusjuures tuleb silmas pidada eelpool mainitud otsust. 1924. a. lõpupoole trükiti siis uus minimaalhindade tariif, mis sisaldab eelmise tariifi hinnad 10-kordsetena ja 25% kohalikkude kõrgendustega. Selle tariifi hindadele arvati Helsingis 20% juure.

Üheks mõjuvaimaks teguriks hindadega võitlemise lahingus on teadmine, millised tegurid mõjutavad hindu. Seda silmas pidades leiti tarviliseks korraldada hinnatlemiskursusi, mis ka Graafilise Liidu algatusel leidsid esmakordselt aset 1920. a. näituse ajal. Neist võtsid osa graafiliste ettevõtete juhatajad, kokku 102 isikut.

1924. a. kiideti heaks komitee ettepanek korraldada üldist rasket majanduslikku seisukorda silmas pidades ülemaaline trükikodade omanikkude koosolek, mis arutaks töö hindade ja teisi kutseküsimusi.

Sellest tuli II graafiline kongress Imatral 6.—7. juunini ja võtsid sellest osa umbes 90 kutseühingusse kuuluvaist trükikodadest.

Kontoriga ühinenud trükikodade ärilise läbikäigu kohta võib öelda järgmist: otsustati aluseks võtta viimane aasta enne maailmasõda, mil läbikäik oli Smk. 2.672.685:69. Kontori esimesel tegevusaastal, 1917, oli läbikäik Smk. 5.877.356:74,

aastal 1926 Smk. 27.003.866:89. Vaheaastaist on tähelepanuväärivaim 1920. a., mil märgiti 24.664.752:80, eelmisel aastal oli see aga Smk. 16.226.426:46, mis osaliselt sellest oli tingitud, et palgad sel aastal osutasid suurimat tõusu ja tekitasid hindade kõrgendamist. 1929. a. läbikäik oli umbes 35 milj. Smk.

Kuna palgad ikka kõrgenesid ja hindade kalkuleerimine ühes lisandustega muutus keerulisemaks, trükiti 1928. a. uus väljaanne minimaalhindade tariifi, millises väljaandes need on niivõrra kõrgendatud, et vastavad praeguseile palkadele.

Kontori sisemine töö on olnud stabiliseerunud, kuna mitmed juhataste liikmed töötavad juhatastes juba aastaid. Kogu kontori tegevuse ajal on juhataste esimeheks olnud hra Amos Andersson, samuti hra K. F. Puromies abiesimeheks. Sama võib ütelda paari aasta eest surnud hra Emil Holländeri ja O. Öflundi kohta, kes ka praegu juhataste liikmena edasi püsib. Juhataja vastutusringkast ametit on algusest peale pidanud hra Alb. Kosk.

Kontori ja Graafilise Liidu algatusel on toime pandud n. n. hinnatlemiskursusi üle kogu maa tähtsamais trükikeskuses provintsis, millisel kursusel on püütud loengute abil selgitada ühtlase hinnatlemise tarvilikkust. Peale Helsingi on ka mitmes provintsilinnades püütud pidada minimaalhindade tariifi aluseks tööde hinnatlemisel.

Helgingis tegutseva Trükikodadekontori liikmete arv on praegu 17 ja kuuluvad sellesse kõik n. ö. suuremad ja mõjuvaimad trükikodad. Väljaspool on siiski üpris kenake arv väiksemaid, peamiselt juhuslikest töist elavaid trükikodasid, kellele muidugi sellise ühingu olemasolu on õige kasulik, kuid kes tekitavad ka palju meelegärmi, eriti juhuslike tööde hindade alal. Kuid sarnaseid väljaspool seisjaid on alati, nii et selle asjaolu kõrvaldamiseks on vist raske leida mõjuvaid abinõusid.

Toome siin ära mõned kohad meie ühingu lepingust: Ühtlase loomiseks trükikodade hinnatlemises, ühiste huvide kaitsmiseks ja graafilise tööstuse arendamiseks Helsingis on alla kirjutanud trükikodad avaldanud nõusolekut ühise kontori üllapidamiseks.

I. Trükikodadekontori ülesandeks on:

- 1) valvata, et hinnad ei ole alla minimaaltariifi ja et trükikodade vahelisi lepinguid täidetak;
- 2) eelpool mainitud teo puhul vastutusele võtta;
- 3) vastavalt juhataste juhtnööridele kalkuleerida hinnatlemisi;

4) anda iga kuu kontori liikmeile teateid asjaosaliste trükikodade arvestuste kohta, milliseid teateid viimased on kohustatud andma vastavalt kinnitatud küsimuslehele;

5) tegutseda püsiva koonduse saamise suunas kõigi linna trükikodade vahel;

6) mõjutada trükitööstuse kogu arengut ja majandusliku seisukorra paranemist;

7) üldiselt täita neid ülesandeid, mis liikmed leiavad kohaseks usaldada kontorile.

II. Kontori asju ajab osanikkude poolt üheks kalendriaastaks valitud üheksaliikmelise juhatus valve all tegutsev juhataja, kelle osanikud valivad määrajaks koosoleku poolt lähemalt määratud palga- ja ülesütlemitingimustega. Teised ametnikud valitakse juhatuse poolt. Juhatus on otsustamisvõimeline, kui viis liiget on koos. Häälte jagunedes pooleks otsustab esimehe hääl.

III.

IV. Kontori ülalpidamise kulud jagatakse osanikkude vahel vastavalt arvete summale, kusjuures sellised arved, mis kuuluvad maksmisele trükikoja arvele sarnase firma poolt, kelle omanikud on peamiselt ka trükikoja omanikud, tulevad arvestamisest välja jätta. Vaidlusaluseil juhtumel otsustab asja juhatus.

V.

VII. Kalkulatsioonide esitamisel tuleb silmas pidada järgmisi asjaolusid:

1) enne kalkulatsiooni esitamist tuleb asjaosalisel trükikoja Trükikodadekontorist küsida järele, kas mõni teine trükikoda on juba teatanud oma hinnad sama tellimise suhtes. Ühtlasi tuleb trükikoja täpselt käia nende juhtnööride ja nõuannete järgi, mis kontor annab.

2) iga esitatud kalkulatsiooni üle, mis ületab juhatuse poolt määratud summa, tuleb teatada kontorile raamatuisse märkimiseks ja teisile ühisusse kuuluvaile trükikodadele teatamiseks, kes omalt poolt peavad oma kalkulatsioonide esitamisel määrama 5% kallimad hinnad.

VIII.

Ükski ühisusse kuuluv osanik ärgu sõlmigu lepingut pärast ühingust lahkumist tehtavate tööde kohta teises järjekorras ja teisel tingimusel kui käesolev leping määrab.

IX. Kui keegi osanikest talitab ühisuse lepingu vastu, võidakse teda karistada igakordsel asja ilmsikstulekul kuni 5000 Smk-ni, milline summa jagatakse teiste osanikkude vahel kinnitatud suhte arvule vastavalt. Selleks tuleb igal osanikul

deponeerida panka või teisiti, juhatuse poolt määratud viisil, viis tükki 1000 Smk. suurust aktsepti, millise asjaosalised osanikud annavad käesoleva lepingu allakirjutamisel.

XIII.

Asjaosaliste osamäärade vahelduvus on lubatud 10% alla ja 10% üle, ilma et sellest küsimuse alla tuleks marginaal. Kui arvete väärtuse vahe on suurem, tuleb trükikoja, kellele see ületab mainitud marginaali, maksa sellest üle määra ulatuvast osast 10% teiste osanikkude vastava puudujäägi katteks, kuna seevastu trükikoda, kelle arvete väärtus on võimalikult alla mainitud marginaali, saab 10% tasu puuduva määra kohta, vastavalt üldkoosoleku poolt kinnitatud põhimõttele.

XIV.

XV. Käesolev leping on jõus pooleaastase ülesütlemitingimuse ajaga, milline ülesütlemine ei või siiski sündida enne 1. juulit 1918. a. ja tuleb lepingu määru siia niipea kui kontor on alustanud oma tegevust, millest kontori juhataja meid informeerib. Trükikoda, mis lahkub ühingust enne kolme aastat, võtab siiski osa kontorist kolme aasta vältel, vastavalt kokkulepitud põhimõttele.

II. Kas on meie trükikodade kontor vastanud oma ülesandele?

Vahest tekib meie ringkondades eraviisil küsimus, kas vastab kontor oma ülesandele, kas on ta otstarbekohane. Kas on sellele ohverdatud rahad ja sellest tingitud väljaminekud väärt seda, et maksab ka edaspidi alal hoida kontorit, mis meie väikesi olusid silmas pidades neelab keni summasid.

Nii olid kontori kulud 1929. a. Smk. 180.00. Sellega maksatakse juhataja, tema kahe naisametniku ja ruumide üür j. t. väljaminekud. See summa saadakse kontoriga ühinenud liikmeilt, vastavalt eelmise aasta arvestusmääradele, mis on kõigunud 0,55—0,65% vahel. Äri oma poolt kirjastatud töid ei võeta arvesse, sest neid peetakse kuuluvaiks väljaspoole võistlust.

Võib vahest küll juhtuda, et üks liige tunneb end haavatuna, kui võistleja on võtnud temale kuuluva töö või varemalt tema juures trükitud töö odavamalt hinnaga või tarvitanud odavamat paberit kulude vähendamiseks. Põhjusi sellisel siirdumisel võib olla mitmeid. Mõnikord mõjuvad isiklikud suhted, mõnikord leiab klient enda olevat halvasti koheldud, mõnikord ei ole tööd tema arvates küllalt kiiresti tehtud, mõnikord on jälle kiire tegemise tõttu jätnud soovida kvaliteeti, mõnikord on maksutingimused klienti haavanud jne. Põhjusi võib olla ju

lugematuid. Sellisel juhtumil on kontori juhataja oskus proovil. Tema peab neid vastolusid selgitama. Leidub liikmeid, kes leiavad, et kontori kohus on igal juhul kaitsta neid ja nende õigusi, vaatamata sellele, et töö siirdumisel teise firma kätte võivad olla mitmesugused mõjutused, isegi kliendi töö täitmise lohakile jätminegi. Sel alal on meie kontoril otse kasvatuslik ülesanne. Peale selle, et liikmed peavad püüdma alal hoida kontori poolt määratud minimaalhindu, peavad nad hea töö, viisaka kohtlemise ja täpse tegvusega alal hoidma häid suhteid klientidega ja arendama ning kasvatama usaldust oma äri vastu. Selles peitubki meie kontori tähtsaim ülesanne. Et see on tegutsenud juba üle 10 a., tõendab, et juhtimine on olnud õigeis kättes ja et liikmed on jõudnud arusaamisele kontori kasulikkusest. Kuigi see maksab, oleksid trükitööde hinnad selleta meil veelgi odavamad. Ma ei taha ütelda, et kontori kaudu oleksime saavutanud oma sihi. Kaugel sellest. Palju, palju on veel puudusi. Palju on veel teha. Oleme saavutanud alles mingisuguse põhja ja väikese kogemuse oma tulevase tegevuse jaoks. Üks tähtsamaist tegureist meie kontori tegevuses on olnud see, et ta peale tööhindade langemise takistamise on suu- rel määral mõjutanud ametioskuse tõstmist ja tööliste palga- lepinguid, millised on kõige paremad töörahu kindlustajad.

Käesolev lühike ettekanne annab pildi trükitööde tähtsa- maist majanduslikest sammest ja selle saavutustest, mis on pika ja mitmekesise töö tulemus. Meie, teie ametivennad põhjapool Soome lahte, oleksime väga rõõmsad, kui käesolev, rutuga kok- kuseatud ja puudulik ettekanne võiks olla kasuks ja mõjuda elustavalt meie sugu- ja naaberrahvaste ühise, maailma kau- neima, ameti tegevuse arenguks.

K. F. Puromies.

Die Staats- und Privatdruckereien Rigas.

1. In Riga bestehen folgende Staatsdruckereien:

- 1) Valsts spiestuve (Staatsdruckerei).
- 2) Valstspapīru spiestuve (Staatspapierdruckerei).
- 3) Armijas spiestuve (Armeedruckerei).
- 4) Satiksmes Ministrijas spiestuve (Druckerei des Verkehrsministeriums).
- 5) Galvenā Štāba geodesijas-topografijas nodalas litografija (Lithographie der Geodesisch-Topographischen Abt. des Hauptstabes).
- 6) Arodskolas spiestuve (Typographische Abt. der Gewerbeschule).

2. Die Staatsdruckereien wurden in den ersten Jahren nach der Unabhängigkeitserklärung Lettlands in kleinem Umfange gegründet, als die Privatdruckereien grösstenteils evaku- iert und die übrigen stark beschäftigt waren und haben sich in diesen 10 Jahren stark erweitert.

3) Alle 6 Staatsdruckereien sind grösstenteils mit Hilfe von Staatsmitteln eingerichtet, ausserden sind ihnen riesige Betriebskapitalien ausgereicht worden und sind ausserdem von den Steuern befreit.

4. Den Staatsdruckereien sind gesetzlich Monopolarbei- ten garantiert. So hat z. B. die Druckerei für Staatspapiere abgesehen vom direkter Staatsbedarf, wie: Geldscheine, Post- marken, Stempelmarken, Banderollen, Handels- und Industrie- scheine, Wechselblanketts, Obligationen usw., das Privilegium der Anfertigung von privaten Aktien, Pfand- und Sparkassen- scheinen, Anteilscheinen, Lotteriebilleten usw.

5. Die Armeedruckerei hat das Monopolrecht auf An- fertigung aller das Wehrministerium betreffenden Formulare, Bücher, wie auch auf das Drucken der Zeitung „Latvijas Kareivis“.

6. In der Staatsdruckerei wird der Regierungsbote (Valdības Vēstnesis) gedruckt, Arbeiten für verschiedene Regierungsinstitutionen und auch Privataufträge ausgeführt.

7. Um die grossen Herstellungskosten zu decken, berechnen die Staatsdruckereien ihren Ressorts die Druckarbeiten, welche ohne Konkurs vergeben werden, sehr teuer, z. B. die Staatsdruckerei schlug im Jahre 1928 zu den Selbstkosten der Staatsarbeiten noch 27% Verdienst hinzu.

8) Die Armeedruckerei hat ausser den Privilegien der anderen Druckereien noch ein besonders grosses Privilegium und zwar beschäftigt sie ca 15 im Militärdienst befindliche Schriftsetzer gegen die gewöhnliche Militärdienstentlohnung und zwingt dieselben ausserdem gegen eine geringe Entschädigung sogar zu Überstunden. Zum Fortschaffen der Druckarbeiten bedient sich diese Druckerei der Armeetransportmittel.

9. Die unverhältnismässig grosse Beamtenschaft in den Staatsdruckereien im Vergleich mit den privaten Druckereien und mit der in den Staatsbetrieben angestellten Arbeiterzahl und ihrer unrationellen Einteilung.

10. Die typographische Abteilung der Staatsgewerbeschule, welche als Schule Staatsunterstützung geniesst, macht den Privatdruckereien ebenfalls grosse Konkurrenz, da sie verschiedene Staats- und Privatarbeiten zu äusserst niedrigen Preisen herstellt. Dabei wird für die technische Ausbildung der Lehrlinge fast garnicht gesorgt, denn sie sind gezwungen ihren Lohn selbst zu verdienen.

11. Die Lithographie der geodesisch-topographischen Abteilung des Hauptstabes stört die Privatunternehmungen wenig, da dieselbe fast nur für ihr eigenes Ressort arbeitet.

12. Von den Staatsdruckereien beteiligt sich nicht eine einzige an der Unternehmenseorganisation, sondern sie gehen ihre eigene Wege.

„Riia riigi- ja eratrükikojad“.

1. Riias on järgmised riiklikud trükikojad:

- 1) Valsts spiestuve (Riigi trükikoda).
- 2) Valstspapīru spiestuve (Riigi väärtpaberite trükikoda).
- 3) Armijas spiestuve (Kaitsevāe trükikoda).
4. Satiksmes Ministrijas spiestuve (Teedeministriumi trükikoda).
- 5) Galvenā štāba geodesijas-topografijas nodalas litografija (Kaitsevāe peastaabi topo-litograafia-osakond).
- 6) Arodskolas spiestuve (Tööstuskooli trükiosakond).

2. Läti vabariigi iseseisvuse algaastail, mil eratrükikodasid suuremal arvul evakueeriti ning paigalejäänud olid tööga üle koormatud, asutati riiklikud trükikojad alguses väikeste ettevõtetenä, millised möödunud 10 aasta jooksul jõudsasti on laienenud.

3. Kõik 6 riiklikku trükikoda on seatud sisse suuremalt osalt riigi kulul, neile on antud kasutada suured tegevuskapitalid ja pealegi on nad vabastatud maksudest.

4. Riiklikele trükikodadele on kindlustatud seadusega ainuõigus mitmesuguste tööde valmistamiseks. Peale riiklike tööde, nagu rahamärgid, postmärgid, tempelmärgid, panderolid, kaubandus- ja tööstuspatendid, veksliblanketid, obligatsioonid jne., on Väärtpaberite trükikojale antud ainuõigus trükkida eraasutistele aktsiaid, pantlehti, osatähti, loteriipileteid jne.

5. Kaitsevāe trükikoja on ainuõigus valmistada kaitseministeeriumile tarvisminevaid plankette, raamatuid, samuti kuulub temale ka ajakirja „Latvijas Kareivis“ trükkimine.

6. Riigitrükikoda trükib „Riigi Teatajat“ (Valdības Vēstnesis) ja täidab kõigi riiklike, muuseas ka eraasutiste, tellimisi.

7. Suurte väljaminekute katmiseks hindavad riiklikud trükikojad võistluspakkumiseta antud töid väga kallilt. Näi-

teks arvas Riigi trükikoda 1928. a. riiklike tööde tegelikele kulu-
dele juure 27%-lise tulu.

8. Kaitseväe trükikojal on muuseas veel eriline soodus-
tus. Seal töötab umbes 15 kaitseväeteenistuses viibivat kirja-
ladujat hariliku sõduri palgaga, keda sunnitakse tegema üle-
tunde madala tasu eest. Tööde kohaletoimetamiseks kasutab
trükikoda kaitseväe veoabinõusid.

9. Võrreldes eratrükikodadega on riiklikel trükikodadel
suured ametnike koosseisud ja töö on jaotatud ebaproduk-
tiivselt.

10. Tugevaks võistlejaks eratrükikodadele on ka Riigi
Tööstuskooli trükiosakond, kuna see koolina saab riiklikku toe-
tust ja valmistab äärmiselt odavate hindadega nii riiklikke kui
ka eratöid. Seejuures ei hoolitseta küllaldaselt õpilaste tehnilise
oskuse omandamise eest, kuna nad on sunnitud teenima endale
ülalpidamist.

11. Kaitseväe peastaabi Topo-litograafia-osakond ei ta-
kista eraettevõtteid, kuna ta valmistab töid ainult oma tarbeks.

12. Riiklikud trükikojad ei kuulu ükski ettevõtjate ühin-
guisse, vaid nad töötavad omaette.

Trükitööstus Eestis.

A. Veiler, Eesti trükitöösturite organisatsiooni abiesimees,
o.-ü. „Vaba Maa“ direktor.

Ajalooline arenemine. Esimene trükikoda Eestis
avatakse 1632. a. Tartus ühel ajal ülikooli asutamisega. Oma-
nikuks saab riialane Jakob Bekker, kes aga varsti ettevõtte peab
andma edasi Johan Vogelile. Kolm aastat hiljem asutatakse
esimene trükikoda Tallinnas. Tartu trükikoja tööandjaks on
peaasjalikult ülikool, trükitakse saksa ja ladina keeles. Üli-
koolil on Emajõe ääres ka oma paberiveski.

Algab sõda Venega, 1656. a. vallutavad venelased Tartu.
Enne seda viiakse trükikoda ühes ülikooli raamatukoguga
Maarja kirikusse ja müüritakse seal kinni. Üle kolmekümne
aasta ei ole Tartus trükikoda. Aastal 1688 hakkavad liikuma
ülikooli uuestiavamise jutud. Ka Vogeli trükikoda tuuakse ki-
rikumüüride vahelt välja. Päästetud on 21 kasti trükitähti.

Eestikeelsete raamatute trükkimine on hulk aega Tallinna,
Riia ja Pärnu eesõiguseks. Alles siis, kui Grenzius asub Põltsa-
maalt Tartusse, Vogeli trükikoja võtab üle ja 1500 rubla eest
Riia Mülleri trükikojalt ostab ära eestikeelsete raamatute kir-
jastamise õiguse, hakatakse ka Tartus trükkima eestikeelset
kirjandust. Need 1500 rubla laenab Grenziusele ülikool. 1805. a.
on tal juba 7 abilist töös, 3 pressi käimas ja 130 puuda kirja
kastides.

Õppinud tööjõud tulevad Saksamaalt. Napoleon I ajal
muutub Kesk-Euroopa sõjaleeriks, tööliste liikumine ühest ko-
hast teise on raske ja Tartus on tunda õppinud trükitöölise
puudust, üks trükikoda ei jõua enam kõiki töid teha ära. Üli-
koolilt nõusoleku saanud, avab Tallinna trükikoja omanik Mon-
tag Tartus Laakmanni juhatusel 1837. a. teise trükikoja, kust
võrsus Eesti ärkamisaja suurim kirjastus. Vanimaid trüki-
tööstuse hälle, peale Tartu ja Tallinna, on ka Pärnu ja Põltsa-
maa. 1870. a. paigu leiame neis linnades juba 17 trükikoda.

Praegune seisukord arvudes. Järgnevad
tsunftiaegsed rõõmud ja mured. Tuleb käsitöö vabakslaskmine,

kapitali mõjuvõimu tõus, Vene valitsuse survepäevad tsensori pumase pliitsiga ja Eesti trükitööstus jõuab sinna, kus ta on praegu.

Me leiame Eestis 58 trükikoda 1689 töölisega (arvesse on võetud need ettevõtted, milles peale omaniku on töös vähemalt 5 töolist). Tööinspektori aruannete järgi oli peale nende veel 34 väikest trükikoda 1—4 töölisega. Viimase viie aasta jooksul on ettevõtete arv tunduvalt kasvanud, töölisi üle 200 juure tulnud. Igal aastal võrsub meil 2 keskmist ja 3 väikest trükikoda. Kaugelt üle 2000 inimese leiab trükitööstuses praegu oma igapäevast leiba. Igapäev on töös 10 rotatsioon-masinat, 2 moodsat ajalehe värvitrükisesseseadet, 46 ladumismasinat (mis on võrdne üle 500 inimese tööjõule) ja 162 kiirpressi. Kui tehnilist sisseseadet võrrelda elanike arvuga, siis jätab Eesti terve rea riike Euroopas endast kaugele maha.

Side trükikojade ja ajalehe vahel. Eesti trükitööstuse arenemine seisab lähedases ühenduses ajakirjanduse edusammudega. Praeguse aja tempo nõuab eriti päevalehtedelt tugevat tehnilist külge, viimane aga tingib omakorda kapitali kasvamise. Peaaegu kõik suuremad lehed ja trükikojad on osatühisuste käes. Kaheksa trükikojade põhikapital on 2.490.000 krooni, keskmiselt iga ettevõtte kohta 31 miljonit senti. Ajaga sammu pidades oleme nii kaugel, et üks rotatsioonmasin tunnis viskab välja samapalju lehti kui kakskümmend aastat tagasi üks kiirpress 5 ööpäevaga; käsiladuja 1000 tähe asemel saame Intertypil 7500 tähte tunnis; 20 minutit pärast sõnumi vastuvõtmist on see juba trükitult lugeja käes. Ka provintsi-press areneb jõudsasti. Seda võimaldab rohke trükikodade arv väike-linnades. Eestis ilmub 169 ajakirja ja ajalehte, ainult veerand neist Tallinnas. Meil tuleb üks leht iga 7000 elaniku kohta. See on Saksamaale õige lähedane, kus iga 6000 elaniku kohta ilmub üks ajaleht. Paljudest Euroopa riikidest on Eesti ees. Suuremate lehtede tiraaž on võrdne Schveitsi lehtedele. Eesti päevalehed ilmuvad üle 30.000 tiraažis ja suuremaid nädallehti trükitakse üle 50.000 eksamplari.

Kaitstud tööline ja kaitstud tööstur. Tööliskaitse on Eestis võrdlemisi arenenud. On ratifitseeritud terve rida Genfi konventsioone, mis vanades tööstusmaades on aller järke ootamas. Nii on meil keelatud naistel töötamine pärast kella 10 õhtul, ületunde võib teha töökomissari teadmisel. Haiguskindlustus on üldine, 4% maksavad ettevõtjad ja 2% töölised, kassade juhtimine on tööliste käes. Töölisanemate ja kollektiivlepingute seadused on jõus.

Seetõttu peab aga tööstus ise oma jõul lööma läbi. Temal kaitsset ei ole. Toorained — paber ja värv — on kõrge sisseveotolli all, tihti 25% ad valorem (0,15—0,40 kuldfranki kg netto). Võõrkeelsete raamatute, samuti Briti piibliseltsi eestikeelse vaimuliku kirjanduse sissevedu on tollivaba (viimase kolme aasta jooksul on sisse veetud 155.311 kr. väärtuses). Välismaal trükitud eestikeelsed ajakirjad ja raamatud on sama tolli all kui puhas paber (0,234 kuldfranki kg netto), kolme aasta jooksul on sisse toodud 66.565 kr. eest. Riigi- ja eratöid, mis varemalt valmistati teistes trükikodades, tegi riigi trükikoda 1929. a. 1.097.000 kr. väärtuses. See töö, millest ennast oleksid võinud elatada neli suurt trükikoda, on eraettevõttele võetud.

Seisukorda tuleb seletada seega, et parlamendis on kaiks tugevat tiiba: sotsialistid, kes on tööliste huvide kaitsjad, ja põllumehed, kes tööstuse kaitsest on vähe huvitatud.

Võitlus kollektiivlepingute ümber. Vahekord töölistega on praegu noormaalseis roopais, mil mõlema poole huvid leiavad väärilist tähelepanu. Enne seda tuli aga Eesti trükitööstusel elada läbi raskeid katsumisaastaid. Maailmasõja järele vaevles kogu Euroopa revolutsiooni õhkkonnas, eriti need maad, mis asuvad Nõukogude Vene külje all. Üks neist väikeriikidest on ka Eesti. Ei ole imestada, et tööstuses tihti tekkisid konfliktid, ilma et oleks arvestatud tagajärgi. Ainult ettevõtjate rahulik kalkulatsioon ja kokkuhoidmine raskeil silmapilkudel suutis üksikuid tööstusharusid päästa hukkumisest.

Esimene kollektiivleping meie trükitööstuses sõlmiti 1905. aastal. Selles lepingus oli siiski palju vastastikust arusaamist, seda õhkkonda, mis peegeldub 1913. a. Lätis sõlmitud „Tarif der Buchdrucker zu Riga“. Maailmasõda lõppes, Vene revolutsiooni keerus oli meeoleolu palju muutunud ja töölikond oli läinud sõjakaks.

1920. a. kevadel pidime kirjutama alla kollektiivlepingule, mis andis ettevõtte peaaegu täielikult tööliste kätte. Vahepeal olime elanud üle ka riikliku trükikodade sekvestri, kus mõneks ajaks kaotati peremehe õigused. 1920. a. kollektiivlepingu järgi võis iga kahe nädala tagant nõuda palgatõstmist. Tüki-töö oli keelatud, masinaladujail oli kuuetunniline tööpäev, ületundide eest maksti 100% lisatasu, töölisi määras trükikodadesse ametiühisuse tööbüroo, iga 20 abilise kohta võis pidada ainult 3 õpilast ja masinameistri hooleks oli üks kiirpress. Võib

endale kujutada ette, missuguse raske südamega trükiteösturiga hommikul pidi astuma üle trükikoja läve.

Palgakõrgendus seisis vahetpidamata päevakorral. Ettevõtjad näitasid andmete varal, et elukalliduse indeks ei ole tõusnud kaugeltki sel määral, mil palganõudjad seda tõendavad, kuid sel oli vähe tagajärge. Esimesel aastal pärast kollektiivlepingu sõlmimist tõsteti palku 50% võrra, järgmisel aastal algasid uuesti läbirääkimised kollektiivlepingu muutmise. Talvel 1922. a. tuli palku jällegi tõsta 30%, kuid eelmise lepinguga võrreldes suudeti siiski tööstuse huvides suruda läbi mitmed parandused. Nii oli lepingus määratud juba kindel palk: käsiladujail ja masinameistritel 17 kr. 82 senti, masinaladujail 22 kr. 68 senti nädalas; palgamuutmist võis kahe nädala asemel nõuda neljanädalase etteütlemise järele; trükiteod tehti juba vabal kokkuleppel; masinaladuja tööpäev oli 7-tunniline; esimest korda oli ka töönorm sisse viidud (Linotypil 6000 tähte, Typographil 4200 tähte tunnis; käsiladujail 7000 tähte raamatuladu päevas). Ületundide eest maksti 50—75% lisatasu; töölisi palkas töökoja juhataja ametiühisuste tööbüroo kõrval ka väljaspoolt; 20 abilise kohta oli 7 õpilast ja masinameistri hooleks peale kiirpressi ka tiigelpress.

1924. a. sügiseks on leping jälle öeldud üles. Järgnevad läbirääkimised. Palk kerkib 15% võrra: käsiladujail alammääraks 21 krooni nädalas, masinaladujail 26 krooni. Kuid masinaladujate tööaeg on juba 7¼ tundi ja masinaladu õpilasteks võib võtta ka neid, kes varemalt trükikodades pole töötanud; masinameistri ületunnid on lehetrükkimisel sunduslikud.

Nurjaläinud suurstreik. 1928. a. jaanuaris esineb trükiteöliste ühing jälle 30%-lise palgakõrgenduse nõudmisega. Trükikodade seisukord on raske. Mitmed suuremad trükikojad ei ole aastate jooksul maksnud dividendi. Kõige paremal juhul ulatub teistel dividend 3—8%. Ettevõtjad on valmis veidi palka tõstma, kuid nõuavad kindlalt tööviljakuse tõusu, eriti masinaladujailt. Tööliste esindjad ütlevad ära. 21. märtsil keskööl algab trükiteöliste suurstreik. Rahalist abi streikijaile tuleb Soomest, Rootsist ja Amsterdamist. Soome trükiteöliste liidu esimees Uno Immonen käib isiklikult raha toomas ja Eesti seltsimehi õhutamas.

Rasked päevad sunnivad ettevõtjaid hoidma kokku. Uued inimesed asuvad trükikodadesse, õpetamine on ööd ja päevad käimas. Vastastikku aidatakse üksteisel kiiremaid töid teha valmis. „Vaba Maa“ trükikojas, kes uues olukorras kaunis kiirsti viib töö normaalseisse roopaisse, on nelja trükikoja tel-

limised korraga masinai. Kolmekuise heitluse järel on seisukord juba selgunud. Streik kestab nimeliselt küll veel edasi, välismaalt tuleb ka abiraha, kuid Eesti trükikojad töötavad suurelt osalt juba uute jõududega. Kui ametiühisus oma kassa on teinud tühjaks ja streikijaile annud loa asuda tööle, siis leidub trükikodasid, kus endiseist töölisist võetakse tagasi ainult 5%. Uued töölised on asemel, kelle intelligents on kõrgem ja töö viljakam. Siin ei saa olla juttu vaenulikkusest streikijate vastu. Näiteks oli nende nelja tööliste hulgas, keda meie võtsime tagasi, ka ametiühisuse esimees ja endine tööliste vanem.

Naisladujaile tee avatud. Ligi kaks aastat on trükiteostus saanud juba rahulikult areneda. Suur osa uusi töölisi on keskkooli lõpetanud, mitmed ka kunsttööstuskoolis käinud. Praegu on tööpäev 8-tunniline, vilunud tööliste palk algab 21 kroonist nädalas, ületundide eest makstakse 25—50% lisatasu, suvel on 2 nädalat puhkeaega. Kontrolltabelite varal, mis näitavad tööviljakust, on võimaldatud otstarbekohane tööjaotus ja õiglane tasu. On trükikodasid, kus on töö 50% naisladujaid, kes näitavad eriti head viljakust ladumasinail. Endise kollektiivlepingu 6000 tähe asemel on nüüd prooviladu 7500 Linotype masinail tunnis. Kõik uued on erilise jõupingutusega selle normi välja ladunud. Masinad on korras, naisladuja ei tiku ise haamriga kallale, montöör parandab. Palka makstakse tööoskuse, mitte teenistuse-aastate järgi, 21—35 krooni nädalas. Huvitav on märkida, et naistööjõule tee trükikodadesse avanes alles viimaseil aastail. Esimesi üksikuid väljaõppinud naistöölisi leiame Tartus 1916. a. ja Tallinnas mõni aasta enne seda. Pean ütlema, et naisjõud ladujaina trükikodades seisavad täiesti oma ülesande kõrgusel. Hea griff, puhtusearmastus, keelteoskus jne. on omadused, mis heale töölele on hädavajalikud.

Õpilaste küsimus. Et viimasel paaril aastakümnel tööoskus tunduvalt langes, on üldiseks nähtuseks kogu maailmas. Selle vastu otsitakse abinõusid. Praegu harutab ka Eesti parlament tööstusringide algatusel seaduseelnõud, mis tööõppimise viib kindlause roopaisse. Õppeaeg kestab 4 aastani. Õpilasi võib pidada ainult see töökoda, mille juhatajaks on ameti õppinud isik. Sellitunnistuse saab alles pärast vastavate tööde äraandmist komisjonile, mille liikmeiks on ettevõtete, haridusministeeriumi ja oskustööliste esindajad. Õpilane töötab lepingu alusel; keelatud on õppimise ajal ühest kohast teise jooksmine.

Ka kutsekoolid leiavad valitsuse silmis juba suuremat tähelepanu.

Juhtiva personaaliga on teatud raskusi. Neid tuleb vääriliselt valmistada ette. Näha on, et ameeriklasele 25 aasta eest omane vaade — poeg ei tohi tallata isa jälgedes — hakkab kaduma kogu maailmas. Me näeme, et ka trükitööstuses eluõiguse võidab seisukoht, et pojad sammuvad isa jälgedes ja et tulevased ettevõtete juhtijad on tunduvalt haritumad ja kogemusrikkamad kui meie.

Tööhinnad langevad. Samal ajal, mil töötasu vahetpidamata tõuseb, näeme viimasel aastakümnel tööhindade alalist langust. Katsed tööhindu normeerida äparduvad. Töötatakse küll välja minimaaltariifi, kuid sellest kinni ei peeta. Ainult pealinna suuremad trükikojad hoiavad hindu kuidagi veel ühisel tasapinnal. Hulk töid valgub provintsi. Uusi väikesi ettevõtteid tuleb vahetpidamata juure. Nende arv on tunduvalt kasvanud pärast viimast suurstreiki. Praegu on meil juba 34 väikest trükikoda, kus töötab kokku ainult 85 töölisi. Nende asutamiseks ei ole mingisuguseid takistusi. Ka vähempakkumistega, mida toimetavad omavalitsuse asutised, surutakse tööhinnad alla.

Võib-olla peame meiegi siin osaliselt käima Hollandi eeskuju järele, kus on tarvitusel kümned abinõud hindade allasurujate vastu. Nii pannakse seal tarbekorral teatud trükikodadele paberi, värvide jne. müük seisma, lastakse isegi töölised lahkuda, määratakse rahalised karistused. Alaliselt rändavad Hollandis ettevõtjate ühisuse ametnikud ringi ja kontrollivad hindu. Ajakirjade trükkimise võib seal üks trükikoda teiselt võtta ära ainult siis, kui seda tööd teeb 5% kallimaks. Eestis on preagu valusamaid küsimusi, kuidas muuta trükitööstus sääraseks tööstusharuks, milles ettevõtja saab tööheadusele väärilist tasu ja investeeritud kapital ei otsi põgenemiseks teid. Arvan, et see suurte jõupingutustega meil ka korda läheb.

Lõppkokkuvõtte. Oma kõnet võttes kokku jõuan järgmistele seisukohtadele:

1. Trükitööstus — kui ajalehe ja raamatu tehniline valmistaja — on tähtsamaks tööstusharuks igas riigis. Seepärast peab ta ka leidma väärilist kaitset valitsuse silmis, mitte vähem kui teised tööstusharud. Riik ei tohi astuda võistluse oma ettevõtete kaudu eratööstusega. Uute trükikodade asutamisel tuleb nõuda omanikelt kapitali ja juhtidelt tööoskust. Töökaitse arenemine noortes riikides ei tohi ette rutata vanadest

tööstusmaadest. Haigekassades olgu tööandjail ja töölisel ühesugused õigused ja kohustused.

2. On tarviline, et trükitööstuse tulev põlv oleks vääriliselt ette valmistatud. Selleks on vajaline kooli ja kutsekoostöö, noorte õpetamine olgu töötundjat kätes, tuleb panna maksma kohavahetuse keeld õppeajal. Naisladuja on enesele võitnud eluõiguse ja tuleb tunnustada meestöölisega ühevääriliseks. Ka tööjuhtide kasvatamine tuleb seada kindlale alusele.

3. Vahekord töölistega olgu rajatud tööstuse heakäigule. Töötasu tõstmisele peab vastama tööviljakuse tõus. Põhimõtteliselt on raske eitada moodsaid töölisliikumise tegureid: töölistevanemate instituuti, ametiühisusi ja kollektiivlepinguid. Kui need ettevõtted kipuvad ähvardama tööstuse heakäiku, siis on töösturite kohus säärasele sammudele ühisel jõul ja kindlasti astuda vastu.

4. Ettevõtjate omavaheline läbikäimine sündigu tugeva organisatsiooni kaudu, kes tarbekorral oma otsustava sõna võib öelda niihästi töökonfliktide lahendamise kui ka trükitööde hindade allasurumise puhul.

Tölge.

Die historische Entwicklung. Gleichzeitig mit der Gründung der Universität wurde in Estland im Jahre 1632 in Dorpat die erste Druckerei eröffnet. Zum Inhaber wird Jakob Bekker aus Riga, der aber sehr bald gezwungen ist das Unternehmen Johan Vogel zu übergeben. Nach drei Jahren findet die Gründung der ersten Druckerei in Reval statt. Arbeit für die Dorpater Druckerei liefert hauptsächlich die Universität; die Aufträge werden in deutscher und lateinischer Sprache ausgeführt. Ferner besitzt die Universität auch am Ufer der Embach ihre eigene Papiermühle.

Nach Beginn des Krieges mit Russland erobern die Russen im Jahre 1656 Dorpat. Doch vorher gelingt es die Druckerei und die Bibliothek der Universität in der Marienkirche einzumauern. — Über dreissig Jahre existiert in Dorpat keine Druckerei. 1688 werden Stimmen laut über die Wiedereröffnung der Universität, und die Vogelsche Druckerei wird aus den Kirchenmauern hervorgeholt. Gerettet sind 21 Setzkasten.

Das Drucken estnischer Bücher ist im Laufe längerer Zeit das Vorrecht Revals, Rigas und Pernaus. Nach der Übersiedlung Grenziusens aus Oberpahlen nach Dorpat übernimmt er die Vogelsche Druckerei, leiht sich von der Universität 1500 Rubel, erwirbt mit dieser Summe von der Müllerschen Druckerei in Riga das Verlagsrecht estnischer Bücher und beginnt mit dem Drucken estnischer Literatur. 1805 arbeitet Grenzius schon mit 7 Gehilfen, 3 Druckpressen sind in Tätigkeit und 130 Pud Lettern in Kasten vorhanden.

Ausgelernte Arbeitskräfte werden aus Deutschland hinzugezogen. Unter Napoleon I. verwandelt sich Mittel-Europa in ein grosses Kriegsfeld, wodurch das fernere Hinzuziehen von Arbeitern sehr erschwert wird und sogar in Dorpat verspürt man den Mangel an ausgelernten Kräften. Einer einzigen Druckerei fällt es schwer alle Arbeit allein zu verrichten. Von der Universität die Erlaubnis erhaltend, eröffnet der Inhaber

der Revalschen Druckerei Montag unter der Leitung von Laakmann 1837 in Dorpat die zweite Druckerei, die sich zum grössten Verlag in der Erweckungsperiode Estlands entwickelt. Die älteren Wiegen der Druckkunst befinden sich ausser in Dorpat und Reval auch noch in Pernau und Oberpahlen. Um das Jahr 1870 finden wir in diesen Orten schon 17 Druckereien.

Der jetzige Zustand in Daten.

Nun folgt die Zunftszeit mit ihren Freuden und Leiden. Es folgt die Befreiung des Handwerks, das Steigen des Einflusses vom Kapital und Vermögen, der Terror der russischen Verwaltung, mit dem roten Stift des Zensors, und das Buchdruckergewerbe in Estland entwickelt sich zu dem, was es eben ist. Wir finden in Eesti 58 Druckereien mit 1689 Arbeitern (mitinbegriffen die Unternehmen, in denen ausser dem Inhaber mindestens noch 5 Arbeitskräfte Beschäftigung gefunden haben). Aus den Angaben der Arbeitsinspektion geht hervor, dass ausser obengenannten Druckereien noch 34 kleinere Unternehmen mit 1—4 Arbeitern tätig sind. Im Laufe der letzten fünf Jahre ist der Zahl der Unternehmen sehr gestiegen; über 200 Arbeiter sind hinzugekommen. Jedes Jahr vermehren sich die Druckereien um 2—3. Weit über 2000 Arbeitskräfte finden Beschäftigung und Lohn im Buchdruckergewerbe. Jeden Tag laufen 10 Rotationsmaschinen, 2 moderne Einrichtungen für Farbendruck, 46 Setzmaschinen (was der Arbeitskraft von 500 Menschen gleicht) und 162 Schnellpressen. Wenn man die technische Einrichtung mit der Zahl der Bewohner vergleicht, so stellt Eesti viele Staaten Europas in den Hintergrund.

Die Beziehung der Druckerei zur Presse.

Die Entwicklung des Buchdruckergewerbes steht im nahen Zusammenhang mit den Fortschritten der Presse. Das Tempo der jetzigen Zeit verlangt ganz besonders von Zeitungen eine starke technische Entwicklung, die Letztere beeinflusst wiederum den Zuwachs des Kapitals. Beinahe alle grösseren Blätter und Druckereien sind in den Händen von Aktiengesellschaften. Das Grundkapital von acht Druckereien beträgt 2.490.000 Kronen, durchschnittlich 31 Millionen Cent pro jedes Unternehmen. Sich der Zeit anpassend sind wir schon so weit, dass eine Rotationsmaschine stündlich genau so viele Zeitungen liefert, wie zwanzig Jahre zurück eine Druckpresse in 5 mal 24 Stunden; anstelle von 1000 Lettern Handsatz erhalten wir vom Intertype bei der jetzigen Norm 7500 in der Stunde; 20

Minuten nach dem Empfang eines Artikels ist derselbe schon gedruckt in den Händen des Lesers. Auch die Presse der Provinz entwickelt sich schnell. Letzteres ermöglicht die grosse Zahl von Druckereien in unseren Kleinstädten. In Eesti erscheinen 169 Zeitschriften und Zeitungen, ein Viertel von denen in Reval. Bei uns können wir ein Blatt auf 7000 Einwohner zählen, worin wir Deutschland sehr nah stehen; dort erscheint auf 6000 Bewohner ein Blatt. Eesti schreitet in der Hinsicht vor vielen europäischen Staaten. Die Tirage der grösseren Blätter kann sich mit dem der Schweiz messen. Über 30.000 Tageblätter und 50.000 grössere Wochenblätter werden in Eesti gedruckt.

Der Arbeiterschutz und der schutzlose Unternehmer.

Der Arbeiterschutz ist in Eesti verhältnismässig entwickelt. Eine ganze Reihe Genfer Konventionen sind ratifiziert, die in alten Betriebsländern noch ihrer Reihenfolge warten. So ist bei uns die Arbeitszeit für Frauen bis 10 Uhr abends beschränkt, Überstunden dürfen nur mit Kenntnisnahme des Arbeitskommissaren gemacht werden. Die Krankenversicherung ist eine allgemeine; 4% zahlen die Unternehmer und 2% die Arbeiter. Die Leitung der Kassen ist in den Händen der Arbeiter, die Gesetze der Arbeiterältesten und Kollektiv-Verträge stehen in Kraft.

Dagegen muss sich das Buchdruckergewerbe selbst durchschlagen. Rohstoffe — Papier und Farbe — stehen unter hohem Einfuhrzoll, oft 25% ad valorem (0,15—0,40 Goldfr. pro Kilogramm netto). Die Einfuhr von estnischen Wörterbüchern, Lehrbüchern der Fremdsprachen (darunter auch deutsche und russische) und Erzeugnissen der britischen Bibelgesellschaft in estnischer Sprache ist zollfrei. (Im Laufe der letzten drei Jahre erstieg die Einfuhr die Höhe von 155.311 Kronen). Im Auslande gedruckte estnische Bücher und Zeitschriften werden genau so hoch verzollt wie reines Papier (0,234 Goldfr. Klg. netto); die Einfuhr dreier Jahre beträgt 66.565 Kronen. Staats- und Privatarbeiten, die bisher in anderen Druckereien angefertigt wurden, lieferte die Staatsdruckerei im Jahre 1929 zum Preise von 1.097.000 Kronen. Die Arbeit, von der wenigstens vier grössere Druckereien hätten existieren können, ist jetzt den Privatunternehmern entrissen worden.

Dieser Zustand ist durch das Vorhandensein zweier starker Flügel im Parlament erklärlich: Sozialisten, die Beschützer

der Interessen der Arbeiter, und Landwirte, die wiederum wenig für das Wohlergehen des Betriebs übrig haben.

Der Kampf um den Kollektiv-Vertrag.

Das Verhältnis mit den Arbeitern ist in Normalbahnen geleitet worden, wo die Interessen beider Teile gleichsam berücksichtigt werden, vorher aber musste das Buchdruckergewerbe Eestis schwere Prüfungsjahre überleben. Nach dem Weltkriege wand sich ganz Europa in der Atmosphäre der Revolution, besonders die Länder an der Grenze Ssowjet-Russlands. Einer dieser Kleinstaaten ist auch Estland. Hier sollte man sich nicht wundern, dass in verschiedenen Betriebsunternehmen Konflikte entstanden, ohne dass man sich über die Folgen derselben Rechenschaft gab. Nur die ruhige Kalkulation der Unternehmer und ihre Ökonomie in schweren Augenblicken retteten einzelne Betriebszweige vor dem Verfall.

Der erste Kollektiv-Vertrag im Buchdruckergewerbe wurde im Jahre 1905 geschlossen. Dieser Kontrakt enthielt viel von dem Geiste gegenseitigen Verständnisses, in ihm spiegelte sich die Atmosphäre des im Jahre 1913 in Lettland geschlossenen „Tarifs der Buchdrucker zu Riga“. Der Weltkrieg endete. Der Chaos der russischen Revolution hatte sich die Stimmung der Arbeiter geändert.

Im Jahre 1920 waren wir gezwungen einen Kollektiv-Vertrag zu unterzeichnen, der das Unternehmen fast ganz in die Hände der Arbeiter gab. Wir hatten auch eine staatliche Sequestration der Druckereien überlebt, die die Rechte des Inhabers zeitweilig ganz annullierte. Nach dem Kollektiv-Vertrage 1920 konnte nach jede zwei Wochen Gehaltserhöhung gefordert werden. Akkordarbeit war verboten, die Maschinensetzer hatten einen 6-stündigen Arbeitstag, Überstunden wurden mit 100% bezahlt, das Arbeitsbureau des Amtsverbands verteilte nach seinem Gutdünken die Arbeiter in den Druckereien; auf 20 Gehilfen durften nur 3 Lehrlinge ausgelehrt und unter die Aufsicht eines Maschinenmeisters nur eine Schnellpresse gestellt werden. Man kann sich lebhaft vorstellen, wie schweren Herzens der Druckereinhaber jeden Morgen die Schwelle der Druckerei überschritt.

Ununterbrochen war die Gehalterhöhung der Hauptpunkt. Vergebens versuchten die Inhaber es klarzulegen, dass der Lebens-Index lange nicht so gestiegen ist, wie die Fordernde es zu bestätigen versuchten. Im Laufe des ersten Jahres, nach der Schliessung des Kollektiv-Vertrages, wurden

die Gagen um 50% erhöht, im darauffolgenden Jahre begannen wiederum Diskussionen über die Änderung des Kollektiv-Vertrages. Im Winter 1922 war man gezwungen den Lohn wieder um 30% zu steigern, doch im Vergleich mit dem vorherigen Vertrag gelang es doch einige günstige Punkte im Interesse der Inhaber durchzuführen. Unter Anderem wurden feste Gagenormen angenommen: Handsetzer und Maschinenmeister erhielten 17 Kr. 82 C. und Maschinensetzer 22 Kr. 68 C. wöchentlich; neue Unterredungen über Lohnerhöhung konnten nur bei 4-wöchentlicher vorherigen Anmeldung unternommen werden. Akkordarbeiten beruhten auf gegenseitiger Vereinbarung; die Maschinensetzer hatten einen 7-stündigen Arbeitstag. Festgesetzt wird auch eine bestimmte Arbeitsnorm (Linotype 6000 Lettern und Typograph 4200 Lettern in der Stunde, Handsatz 7000 Lettern im Laufe des Tages), Überstunden werden mit 50—75% bezahlt. Der Leiter der Druckerei konnte fortan nach seinem Einsehen Arbeiter anstellen, unter anderen auch Nichtmitglieder des Amtsverbandes, 7 Lehrlinge auf 20 Arbeitergehilfen, und unter die Aufsicht des Maschinenmeisters wird ausser einer Schnellpresse noch eine Tiegelpresse gestellt.

Im Herbst 1924 sagen die Arbeiter sich wieder vom Vertrage los, was eine Gehaltserhöhung von 15% zur Folge hat: das Minimum der Gage der Handsetzer ist 21 Kronen wöchentlich, der Maschinensetzer 26 Kronen, bei letzteren jedoch verlängert sich der Arbeitstag um eine Viertelstunde. Ferner ist die Geschäftsleitung berechtigt zum Erlernen von Maschinensatz Kräfte anzustellen, die nicht früher in Druckereien gearbeitet haben; beim Drucken von Zeitungen sind dem Maschinenmeister Überstunden obligatorisch.

Der misslungene Streik.

Im Januar 1928 tritt der Verband der Schriftsetzer mit einer neuen Forderung der Gehaltserhöhung hervor. Der Zustand der Druckereien ist ein schwerer. Mehrere grössere Druckereien sind im Laufe der Jahre ihren Verpflichtungen nicht nachgekommen. Im besten Falle reichen bei anderen die Dividenden von 3—8%. Die Unternehmer sind bereit zu einer kleineren Lohnerhöhung, verlangen jedoch eine Vergrösserung der Arbeitsproduktion, speziell beim Maschinensatz. Darauf folgt eine Absage seitens der Vertreter der Arbeiter. 21. März um 12 Uhr nachts beginnt der grosse Streik der Schriftsetzer. Materielle Hilfe wird aus Finnland, Schweden

und Amsterdam gesandt. Der Vorsteher der finnischen Schriftsetzer-Verbandes Uno Immonen bringt persönlich Geld und feuert die estnischen Genossen zum Widerstand an.

Schwere Tage veranlassen die Unternehmer zusammen zu halten. Neue Menschen stellen sich in den Druckereien ein, Tag und Nacht werden sie in ihre neue Tätigkeit eingeweiht. Gegenseitig hilft man sich die eiligeren Arbeiten zu erledigen. Nach dreimonatlichem Kampf liegt die Situation klar. Zum Schein dauert der Streik noch fort, auch kommt noch Hilfe aus dem Auslande, die Druckereien Estis aber arbeiten schon grösstenteils mit neuen Kräften. Nach dem der Amtsverband ihre Kasse geleert und den Streikenden die Erlaubnis zur Arbeit erteilt hatte, gab es Druckereien, in denen nur 5% der früheren Arbeiterzahl wieder Aufnahme fand. Neue Kräfte sind zur Stelle: die Intelligenz steht höher und die Produktivität ist grösser. Von Feindschaft gegen die Streikenden kann keine Rede sein. Unter den 4 Mann, die wir wieder in unsere Dienste nahmen, war der eine Vorsteher des Amtsverbandes und früherer Arbeiterältester.

Den Setzerinnen freie Bahn.

Ungefähr zwei Jahre lang hat sich der Druckereibetrieb nun ruhig entwickeln können. Die neuen Arbeiter sind grösstenteils mit Mittelschulbildung, viele unter ihnen sind Absolventen der Kunstbetriebsschule. Der Arbeitstag ist von 8-stündiger Dauer; das Minimalgehalt eines geübten Arbeiters beträgt in der Woche 21 Kronen, Überstunden werden mit 25—50% bezahlt, der Sommerurlaub dauert 2 Wochen. Kontroll-Tabellen, die die Arbeitsproduktivität beweisen, ermöglichen eine zweckmässige Arbeitsverteilung und einen gerechten Lohn. In manchen Druckereien sind bis 50% Setzerinnen tätig, die insbesondere auf Setzmaschinen eine hohe Produktivität erzeugen. Statt der, im alten Kollektiv-Vertrage erforderlichen 6000 Lettern beträgt der Probesatz auf dem Linotype in der Stunde jetzt 7500 Lettern. Alle neuen Arbeiter haben diese Norm ohne besondere Anstrengung bewältigt. Die Maschinen sind stets in Ordnung, denn die Setzerin macht sich nicht selbst mit dem Hammer in der Hand an die Reparatur; alles erledigt der Monteur. 21—35 Kronen Gehalt wöchentlich erhält jeder nicht nach der Anzahl der Dienstjahre, sondern nach der Fachkenntnis. Nicht ohne Interesse ist zu bemerken, dass erst im Laufe der letzten Jahre die weibliche Arbeitskraft sich einen freien Weg in die Druckereien gebahnt hat. 1916

finden wir einzelne Ausgelernte Arbeiterinnen in Dorpat, doch in Reval tauchen sie schon einige Jahre früher auf. Man muss bestätigen, dass weibliche Arbeitskräfte als Setzerinnen in den Druckereien ganz auf der Höhe ihrer Anforderungen stehen: ein guter Griff, Liebe zur Reinlichkeit, Kenntnis der Sprachen und andere Eigenschaften sind einem guten Arbeiter von grosser Bedeutung.

Die Lehrlingsfrage.

In den letzten Jahrzehnten hat sich in der ganzen Welt ein grosser Niedergang in der Fachkenntnis bemerkbar gemacht. Man ist auf der Suche nach Gegenmittel. Auf die Veranlassung der Betriebskreise erörtert auch eben das estnische Parlament die Frage, wie es möglich wäre die Berufslehre in sicherere Bahnen zu lenken. Die Lehrzeit beträgt 4 Jahre. Nur die Werkstatt ist berechtigt Lehrlinge anzustellen, die unter der Leitung eines Sachkenners steht. Das Gesellenzeugnis wird erst ausgeliefert nach Anfertigung entsprechender Arbeiten an die Kommission, die aus den Vertretern der Unternehmen, des Kultusministeriums und von Berufsarbeitern besteht. Der Lehrling arbeitet laut dem Vertrage, und ihm ist während der Lehrzeit der Übergang aus einem Unternehmen ins andere verboten.

Berufsschulen haben in letzter Zeit auch schon das Interesse des Staates erregt.

Die zweckmässige Ausbildung des leitenden Personals beruht auf Schwierigkeiten. Die vor 25 Jahren in Amerika herrschende Ansicht, — der Sohn soll nicht in die Fussstapfen des Vaters treten, — scheint in der ganzen Welt zu erblassen. Im Buchdruckerbetrieb bricht sich die Position Bahn, wo der Sohn im Berufe dem Vater folgt und infolgedesse in der Zukunft die Leiter der Unternehmen bedeutend gebildeter, bewanderter und erfahrungsvoller sein werden, als wir es sind.

Niedergang der Arbeitspreise.

Gleichzeitig mit dem Steigen des Arbeitslohnes macht sich der Niedergang bei den Arbeitspreisen bemerkbar. Die Versuche einer Normierung der Preise sind gescheitert. Der Minimaltarif ist wohl vorhanden, doch niemand richtet sich danach. Nur die grösseren Druckereien der Hauptstadt versuchen noch irgendwie ihre Preise im Gleichgewicht zu halten. Viel Arbeit wird in die Provinz übertragen. Ununterbrochen

entstehen neue kleine Unternehmen und seit dem letzten Streik hat sich ihre Zahl bedeutend vergrössert. Nun haben wir schon 34 kleine Druckereien mit der Gesamtzahl von 85 Arbeitern. Der Gründung solcher winziger Unternehmen stehen keine Schwierigkeiten bevor. Unterbietungen der Selbstverwaltungen spielen auch eine grosse Rolle im Niedergang der Preise.

Möglich, dass wir auch hier dem Beispiel Hollands folgen sollten, wo unzählbare Mittel Anwendung finden im Kampf gegen die Unterdrücker der Arbeitspreise. Nötigenfalls untersagt man dort manchen Druckereien den Kauf von Papier und Farbe, sogar die Arbeiter werden entlassen und Geldstrafen festgesetzt. Beständig wandern dort Beamte des Unternehmerverbandes herum, um die Preise zu kontrollieren. Eine Druckerei kann der anderen dort nur dann das Drucken von Zeitschriften wegschnappen, wenn sie die Arbeit um 5% teurer liefert. Der wundeste Punkt in Eesti ist eben die Frage, den Buchdruckerbetrieb zu einen solchen Betriebszweig zu gestalten, wo der Unternehmer dem Arbeitswerte entsprechenden Lohn erhält und das investierte Kapital keine Wege zur Flucht sucht. Ich hoffe, dass uns dieses auch durch grosse Kraftanstrengung gelingen wird.

Schlussüberblick.

Meine Rede kurz fassend, lange ich bei folgenden Positionen an.

1. Das Druckereigewerbe, — als technischer Hersteller von Zeitungen und Büchern, — ist eines der bedeutendsten Industriezweige eines jeden Staates. Darum muss es auch einen dementsprechenden Schutz seitens der Regierung finden, wenigstens in nicht weniger Masse als die anderen Industriezweige. Der Staat darf nicht mittels seines Unternehmens mit Privatunternehmen konkurrieren. Bei Neugründungen von Druckereien sind vom Besitzer Kapital und von den Leitern Fachkenntnisse zu verlangen. Bei der Entwicklung des Arbeitsschutzes in den jungen Staaten soll man nicht bestrebt sein die alten Industrieländern zu überholen. In den Krankenkassen sollen der Arbeitsgeber und -nehmer gleiche Rechte und Pflichten haben.

2. Es ist notwendig, dass die kommende Generation im Druckereigewerbe zweckentsprechend ausgebildet werde. Hierzu ist die Zusammenarbeit von Schule und Beruf not-

wendig. Die Ausbildung von jungen Arbeitskräften muss in den Händen von Fachleuten liegen. Ein Verbot des Stellenwechsels während der Lehrzeit ist zu erlassen. Die Setzerin hat sich ihre Lebensberechtigung erkämpft und ist dieselbe mit dem männlichen Arbeiter als gleichberechtigt anzuerkennen.

3. Das Verhältnis zu den Arbeitern sei auf der Grundlage des Geschäftserfolges basiert. Einer Lohnerhöhung muss die Steigerung des Arbeitsertrages entsprechen — Grundsätzlich ist es schwer die modernen Faktoren der Arbeiterbewegung zu negieren, wie das Institut der Arbeiterältesten, Gewerkschaften und Kollektivverträge. Wenn diese Institutionen jedoch den Erfolg der Industrie bedrohen, ist es Pflicht der Industriellen solchen Vorgehen mit gemeinsamen Kraft entgegenzutreten.

4. Das Verhältnis und der Verkehr den Unternehmer untereinander muss von einer starken Organisation geregelt werden, welche im Bedarfsfalle ihr entscheidendes Urteil bei der Beilegung von Arbeitskonflikten, wie auch bei der Preis-schleuderung für Druckarbeiten sprechen kann.

„Angewandte Graphik in Lettland“.

A. In der Entwicklung der angewandten Graphik Lettlands sind folgende Etappen zu unterscheiden:

1. Die Periode der Entstehung Lettlands, wo die Künstler wegen Mangel an reproduzierenden Unternehmen ihr Interesse dem Holzschnitt und Linoleumschnitt zuwenden.

2. Die Periode der Künstler-„Herrschaft“ im Ausarbeiten verschiedener Drucksachen, hauptsächlich von Büchern und Buchdeckeln. Die Bedeutung des Buchdeckels ist bis zur Absurdität gesteigert (mehrere Buchdeckel Prof. Purvits sind Gemälde).

3. Ignorieren der Künstler, hauptsächlich in Ausgaben von Büchern, die völliges Fehlen eines einheitlichen Stils aufweisen.

4. Allmähliche Entwicklung der „neuen Typographie“ seit 1928. — bei Beteiligung von Künstlern-Konstruktivisten. Ihre Tätigkeit besteht im Ausarbeiten von Plakaten und Affischen und in der Anwendung der Photo-Montage bei Buchdeckeln. (Arbeiten von R. Suta und J. Liepinsch).

5. Versuche durch Anwendung der Typo-Montage einen eigenartigen Stil zu schaffen (N. Strunkes Arbeiten).

B. Die Bedeutung der Graphischen Kommission des Buchdrucker-Werkschaftsverbandes in der Ausarbeitung eines neuen graphischen Stils.

C. Versuche (von J. Madernieks, R. Suta, Ansis Cirulis) eigenartige, dem Geist des lettischen Volkes entsprechende Buchstaben zu schaffen, haben zu keinen positiven Resultaten geführt. Auch hier sind die besten Erfolge hauptsächlich bei Anwendung von Grotesk und Blockbuchstaben erzielt.

„Läti tarbegraafika“.

A. Läti tarbegraafika arenemises võib eraldada järgmised üleminekuastmed:

1. Läti vabariigi kujunemisaastad, mil vastavate graafikaettevõtete puudumisel kunstnike huvi pöördus puu- ja linoleumlõikeile.

2. Kunstnike „valitsemisperiood“ mitmesuguste trükitööde väljatöötamisel, peamiselt raamatute ja kaante ilustamisel. Viimaste tähtsust rõhutati liialdavalt (mitmed prof. Purvits'i ilustatud kaaned omavad maali iseloomu).

3. Kunstnike ignoreerimine, mis väljendub eriti raamatute väljaandmisel, millel puudub ühtlane stiil.

4. „Uue tipograafia“ järkjärguline arenemine — alates 1928. a. — kunstnike-konstruktivistide kaastööl. Nende tegevus seisab plakaatide ja affišide väljatöötamises ja foto-montage'i käsitamises kaante kaunistamisel (R. Suta ja J. Liepinš'i tööd).

5. Katsed typo-montage'i abil saavutada omapärast stiili (N. Strunke tööd).

B. Trükitöösturite ühingu poolt moodustatud graafikakomisjoni tähtsus uue graafilise stiili väljatöötamisel.

C. Omapärase, Läti rahvusliku kunsti iseloomule vastavate trükitähtede loomise katsed pole annud positiivsed tagajärgi. Paremaid tulemusi on saavutatud ka siin peamiselt grotesk- ja blocktähtede käsitamisel.

Das Buchgewerbe Lettlands in wirtschaftlicher und organisatorischer Beziehung.

Vortrag des Herrn A. Oschinsch,

Präses des Lettländischen Buchgewerbe-Unternehmer-Verbandes.

I. Allgemeines.

1. Der Einfluss des Weltkrieges auf das poligraphische Gewerbe Lettlands. Gegenüberstellung der Arbeiterzahl des poligraphischen Gewerbes der Vor- und Nachkriegszeit. Der gegenwärtige Stand des Buchgewerbes nach statistischen Daten.

2. Typische Erscheinungen der Nachkriegszeit. Buchgewerbliche Unternehmungen im Besitz von Nichtfachleuten. Die Folgeerscheinungen nichtfachmännischer Leistung von Buchgewerbe-Unternehmungen.

3. Schutzmassnahmen gegen die Auswüchse der Nachkriegszeit. Der Zusammenschluss der Unternehmer im Lettländischen Buchgewerbe-Unternehmer-Verband. Seine Ziele und Wirkungsbereich.

II. Innere Organisationstätigkeit.

1. Regelung des Arbeitsverhältnisses mit den Arbeitnehmern durch kollektiven Arbeits-Vertrag. Lohnstarif. Lehrlingsregulativ.

2. Fachbildungsfragen. Zusammenarbeit mit der Arbeiterschaft zwecks Hebung des technischen Bildungsniveaus der letzteren. Fachkurse und Fachschule.

3. Massnahmen zur Bekämpfung der Schmutzkonkurrenz. Gemeinsames Vorgehen mit der Arbeiterschaft gegen die Schädlinge des Gewerbes. Unterstützung der soliden Unternehmungen. Kreditgewährung und Kreditverhinderung als Kampfmittel gegen den unlauteren Wettbewerb. Mitwirkung der Staats- und Kommunalbehörden in der Bekämpfung des

unlauteren Wettbewerbes. Finanzielle Massnahmen zur Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs.

4. Vorbeugungsmassnahmen zur Verhinderung des unlauteren Wettbewerbs. Massnahmen zur Einschränkung von Neugründungen buchgewerblicher Unternehmungen. Die Mitwirkung von Lieferanten in der Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs.

5. Der Einfluss der Arbeitslosigkeit auf den unlauteren Wettbewerb. Die Rolle der Provinzdruckorte in der Preisschleuderei. Massnahmen zur Paralisierung hieraus erwachsender Schädigungen des Gewerbes.

6. Vorzugstellung der Mitglieder des Unternehmer-Verbandes beim Einkauf von Material, Papier usw.

7. Zusammenschluss mit anderen wirtschaftlichen Organisationen Lettlands zwecks Förderung und Gesundung des Buchgewerbes.

Thesen.

1. Zwecks erfolgreicher Bekämpfung des unlauteren Wettbewerbs, ist ein enger Zusammenschluss der Buchgewerbe-Unternehmer-Verbände der Baltischen Staaten notwendig, damit die in einem Lande getroffenen Massnahme volle Unterstützung von seiten der Verbände anderer Länder findet. Beispielsweise, über eine Lieferanten-Firma verhängter Boikott müsste in allen konferierenden Ländern durchgeführt werden.

2. Zwecks planmässigen Vorgehens und öfteren Meinungsaustausches, erscheint ein öfterer periodischer Zusammentritt der Kongresse von Buchgewerbe-Unternehmer, Verbänden der Baltischen Staaten, bei Hinzuziehung Litauens erforderlich.

Resolution.

Der Kongress möge beschliessen:

Zwecks nachdrücklicher Vertretung der Interessen der Buchgewerbe-Unternehmer der Baltischen Staaten sind von seiten Eestis, Finnlands, Lettlands und Litauens auf der internationalen Kongressen gemeinsame Kandidaten für das Präsidium und Kommissionen aufzustellen, damit solche Fälle vermieden werden, wie auf dem II. internationalen Kongress, wo keines dieser Staaten weder Sitz noch Stimme im Präsidium hatte.

Läti raamatutööstus majanduslikus ja organisatsiooni suhtes.

Härra A. Oschinsch'i, Läti raamatutööstuse ettevõtjate ühingu esimehe, referaat.

I. Üldine osa.

1. Maailmasõja mõju Läti polügraafilise tööstuse peale. Tööliste arvu võrdlus polügraafilises tööstuses enne ja pärast sõda. Praegune raamatutööstuse seisukord statistiliste andmete järgi.

2. Tüübilised pärast-sõjaaegsed nähtused. Raamatuköitmisettevõtted mitteasjatundjate käes. Mitteasjatundjate töö tagajärjed raamatuköitmisettevõtteis.

3. Kaitseabinõud loomuvastaste nähtuste vastu pärast sõda. Ettevõtjate liitumine Läti Raamatutööstuse Ettevõtjate Ühingu. Tema ülesanded (sihid) ja tegevuspiirkond.

II. Siseorganisatsioon.

1. Töövahekorra korraldamine töövõtjatega kollektiivse töölepingu abil. Palgatariif. Õpilaste määrused.

2. Erihariduse küsimused. Koostöö töölistega viimaste tehnilise hariduspinna tõstmiseks. Erikursused ja erikool.

3. Abinõud ebaausa võistluse vastu. Ühine võitlus töölistega tööstuse kahjulikkude elementide vastu. Toetus soliidsele ettevõttele. Krediidiandmine ja sellest keeldumine kui abinõu ebaausa võistluse vastu. Finantsilised abinõud ebaausa võistluse vastu.

4. Abinõud ebaausa võistluse ärahoidmiseks. Abinõud uute ettevõtete asutamise piirdumiseks. Hankijate kaasabi võistluses ebaausas võistluses.

5. Tööpuuduse mõju ebaausale võistlusele. Provintsi trükikodade osa hindade mahasurumises. Abinõud sellest tekkinud ebaloolumikkude nähtuste vastu.

6. Ettevõtjate ühingu liikmete eesõigustatud seisukord materjali, paberi jne. sisseostmisel.

7. Liitumine teiste majanduslike organisatsioonidega raamatutööstuse edenemiseks ja tervendamiseks.

Teesid.

1. Edurikkaks võistluseks ebaausa võistluse vastu on tarvilik Balti riikide raamatutööstuse ettevõtjate ühingute tihe liitumine, et ühes riigis ettevõetud abinõud saaksid täielise toetuse teiste riikide ühingute poolt. Näiteks peaks ühe riigi poolt väljakuulutatud boikott ühe hankija kohta kõigi liitriikide poolt läbi viidama.

2. Sihikindlaks tegutsemiseks ja sagedamaks mõtetevahetamiseks näib olevat tarvilik sagedam perioodiline Balti riikide, ühes Leeduga, raamatutööstuse ettevõtjate kongressi kokkukutsumine.

Resolutsioon.

Kongress otsustagu:

Balti riikide raamatutööstuse huvide mõjuvaks esindamiseks üles seada rahvusvahelisel kongressidel ühised kandidaadid presiidiumidele ja komisjonidele Eesti, Soome, Läti ja Leedu poolt, et hoiduda II rahvusvahelisel kongressil ilmsiks tulnud nähtusist, kus täh. riigid ei saanud kohta ega hääli presiidiumis.

Suomen graafilliset työnantajajärjestöt.

Työnantajajärjestöjen historia Suomessa on verrattain nuori siinä merkityksessä mitä työnantajajärjestöillä nykyään tarkoitetaan, nimittäin olla vastapainona niille järjestöille, joita työntekijät omien etujensa ajamiseksi perustavat. Vasta 1890-luvulla alkoi varsinainen työväenliike ja sosialidemokraattiset aatteet saada jalansijaa maassamme ja ne työväenyhdistykset, joita meillä oli jo aikaisemmin useilla paikkakunnilla ja jotka toimivat puhtaasti porvarillisessa hengessä, pääasiallisesti valistuspöytäkirjojen ajajina, alkoivat omaksua omikseen länsimaissa jo kauan toiminneitten työväenjärjestöjen sosialidemokraattisen ohjelman. Niinpä alkoi toimintansa vuoden 1897 alussa ensimmäinen koko maata käsittävä työväenjärjestö, Suomen Kirjaltajaliitto, joka sittemmin otti nimekseen Suomen Kirjatyöntekijäin liitto. Järjestöä perustettaessa oli käytetty ohjeena jo aikaisemmin Saksassa ja varsinkin Ruotsissa toimivien vastaavien järjestöjen sääntöjä ja kokemusta. Näin ollen voidaan sanoa, että Suomen Kirjaltajaliitto aloitti toimintansa länsimaiselta pohjalta.

Jo vajaan kolmivuotisen toimintansa jälkeen katsoi Suomen Kirjaltajaliitto olevansa kylliksi voimakas ryhtymään hyökkäykseen järjestäytymättömiä kirjanpainajia vastaan, esittäen heille vuoden 1900 alussa koko maata käsittävän joukkotyösopimuksen, joka oli pääpiirteissään samanlainen kuin silloin Ruotsissa voimassa ollut palkkaustariffi. Nyt, hyökkäyksen tapahduttua, huomasivat kirjapainonomitajatkkin etteivät he hajallansa ollen voi vastustaa työväen järjestynyttä rintamaa, vaan että heidän oli myöskin järjestäydyttävä. Tällöin syntyi, sanoisinko sodan julistuksen jälkeen, ensimmäinen työnantajajärjestömme graafillisella alalla Suomen Kirjapainajayhdistys. Yhdistys oli kuitenkin vielä vuoden 1900 alussa niin heikko, ettei se voinut ryhtyä työtaisteluun, joten työväestö järjestönsä avulla sai suuren periaatteellisen ja aineellisenkin voiton. Molempien järjestöjen välillä hyväksyttiin nimittäin käytäntöön otettavaksi koko maata käsittävä joukkotyösopimus 1 päivästä maaliskuuta 1900 ja entisen nelii

(fyrkant) laskutavan tilalle hyväksyttiin aakkosiin (alfabet) perustava laskutapa, joka jo oli käytännössä Saksassa ja Skandinavian maissa. Vuonna 1905 Suomessa tapahtuneen n. s. „suurlakon“ jälkeen, jolloin venäläisten oli pakko hiukan höllentää sortojärjestelmäänsä, voimistuivat kaikki työväenjärjestöt maassamme ja niiden jäsenmäärä karttui suuresti. Tällöin, tarkemmin sanoen syksyllä v. 1906, perustettiin Suomen Yleinen Työnantajayhdistys, josta sittemmin muodostettiin Suomen Työnantajain Keskusliitto, vastapainoksi työväenjärjestöjen koko maata käsittävälle Suomen Ammattijärjestö-nimiselle organisationille. Suomen Kirjanpainajayhdistys liittyi myöskin jäseneksi työnantajain keskusjärjestöön ja otti nykyisen nimensä sekä uudisti sääntönsä sellaisiksi, että jäseneksi voi päästä kirja- ja kivipainajat sekä kemigrafiset laitokset. Samaa aikaan perustettiin myöskin Suomen Kirjansitomonistajain liitto, joten molemmat järjestöt tulevat ensi vuonna nykyisessä muodossaan täyttäneeksi 25 vuotta.

*

Sääntöjen mukaan on Suomen Graafillisen Liiton tarkoituksena valvoa ja edistää graafillisen teollisuuden harjoittajain yhteisiä etuja, edistää graafillisen ammatin ja teollisuuden kehittymistä sekä toimia siihen suuntaan, että sovinnollisuus työnantajain ja työntekijäin välillä säilytetään ja että mahdolliset riitaisuudet työnantajain ja työntekijäin välillä koetetaan ratkaista sovinnollisesti, ilman työn keskeytystä.

Liitto ryhtyy tarpeen tullen yhteistyöhön toisten samalaisten Suomessa toimivien liittojen ja yhdistysten kanssa.

Liiton jäsenyyttä koskeva määräys on säännöissä seuraava:

Liiton jäseneksi voi päästä graafillisen laitoksen omistaja, joka aikomuksestaan nyhtyä liittoon suullisesti tahi kirjallisesti ilmoittaa liiton hallitukselle. Tämän ilmoituksen johdosta hallitus päättää, otetaanko hakija jäseneksi vai ei.

Jokaisen liittoon yhtyvän jäsenen tulee allekirjoittaa sääntöjä kaksi kappaletta, sitoutuen siten niitä noudattamaan hänen ja muitten liittoon kuuluvien jäsenten välillä tehtynä välipuheena. Näistä täten allekirjoitetuista sitoumuksista jäsen saa toisen kappaleen ja liiton hallitus pitää toisen.

Liitossamme muodostavat siis liikeet (firmat) jäsenistön, eivätkä üksityiset henkilöt. Liittoon suoritettavat jäsenmaksut lasketaan edellisenä vuotena suoritettujen työpalkkojen perusteella, nykyään se on ½%, mutta voidaan jäsenmaksu liiton päätöksellä korottaa 5½ prosenttiin. Liiton hallitukseen

kuuluu 7 jäsentä. Äänestys liittokokouksissa — joissa jäsentä saa edustaa ainoastaan joko liikkeen omistaja personallisesti, yhtiön tai yhtymän puolesta toimitusjohtaja, isännöitsijä, johtokunnan jäsen, liikkeen prokuristi tai teknillinen johtaja — tapahtuu ääniasteikon mukaan, joka perustuu maksettujen työpalkkojen määrään.

*

Kuten alussa huomautin, on liittomme pääasiallinen tehtävä olla vastapainona työväenjärjestölle ja torjua siltä taholta tulevat usein kenties kohtuuttomat vaatimukset tahi toisin sanoen pitää yllä „aseistettua rauhaa“ työmarkkinoilla, „aseistettua“ siinä merkityksessä, että työväen järjestön on otettava mahdollisen työtaistelun uhatessa huomioon se seikka, ettei se ole yksinään, joka tulee rauhan ehdot määräämään, vaan että toinenkin puoli, työnantajat, tahtovat sanoa sanansa tässä suhteessa. Miten hyvin liittomme on onnistunut työrauhan säilyttämisessä käynee parhaiden selville siitä, ettei koko sillä ajalla minkä liittomme ja sen edeltäjä Suomen Kirjanpainajayhdistys on ollut olemassa — siis kolmena vuosikymmenenä — graafillisilla aloilla Suomessa ole sattunut kuin yksi varsinainen palkkaustaistelu. Vuoden 1911 alkuun saivat nimittäin työtekijät irti palkkaussopimuksensa, esittäen samalla järjestömme hyväksyttäväksi sellaisen sopimuksen, joka työnantajain mielestä olisi vienyt koko teollisuuden perikatoon. Monen kuukauden aikana käydyt neuvottelut eivät johtaneet mihinkään tuloksiin. Työväen järjestöllä näytti olevan harvinaisen suuri taisteluhalu ja sen johtajat eivät osanneet tilannetta oikein arvostella. Työtaistelu puhkesi ja kesti kolme kuukautta. Taistelun päätyttyä saneli työnantajajärjestö rauhanehdot täydellisesti. Suurimpina työnantajain voittoina tämän työriidan päättyessä on merkittävä kaksi tärkeää seikkaa: tuntipalkkajärjestelmä entisen kuukauspalkkajärjestelmän tilalle ja oikeus työnantajille käyttää latomakoneissaan henkilöitä, jotka eivät ennen ole työskennelleet kirjapainoissa. Vuoden 1911 jälkeen ei työntekijäjärjestö ole ryhtynyt yrittämään lakon avulla palkkojansa korottamaan. Ne työn seisaukset jotka vuosina 1917—18 meillä tapahtuivat olivat puhtaasti poliittista laatua ja osiksi valmistelua siihen kapaan, joka vuoden 1918 alussa venäläisten avustamana puhkesi, ja jonka kukistaminen meillä, niinkuin tässäkin maassa, vaati niin monen parhaimpien poikiemme veren.

Vuoden 1911 lakon loppuessa vaadittiin työnantajain puolelta, että joukkotyösopimuksen tulkitsemista varten oli perustettava vakituinen sovinto-oikeus, jonka päätöksiin molempien

riitapuolien oli tyydyttävä, niin ettei lakkoa, sulkua tahi boikottausta tariffin voimassaoloaikana saanut toimeenpanna. Tämä sovinto-oikeus, joka on ratkaissut hyvin monia tariffin tulkintaa koskivia kysymyksiä, on osoittautunut olevansa omansa takaamaan työrauhan tariffin voimassaoloaikana, eikä meillä ole sovinto-oikeudesta muuta kuin hyvää sanottavana. Luonnolistahan onkin, että ellei sopimuksien tulkintaa varten löydy mitään instanssia, pyrkii aina se puoli, joka kulloinkin luulee olevansa vahvempi, tulkitsemaan tariffia omalla tavallansa, eikä työrauha tahdo säilyä vaikka joukkotyösopimukset ovatkin olemassa.

*

Meidän sääntömme sanovat edelleen, että liiton on valvottava ja edistettävä graafillisen ammatin ja teollisuuden kehittymistä. Heti liiton perustamisen jälkeen nousi liitossa kysymys ammattikoulun perustamisesta oppilaille, sillä kirjapainojen laajentuessa ja työn koneellistuessa, eivät oppilaat olleet enää työpaikallaan tilaisuudessa saamaan niin perusteellista ammattiopetusta kuin olisi ollut suotavaa. Teollisuuden kasvaessa häipyi vähitellen se patriarkallinen suhde, mikä oppilaan ja hänen mestarinsa välillä oli aikaisemmin ollut vallitsevana ja oppilaat ikäänkuin vieraantuivat isännästään kun isäntä itse ei enää voinut heidän opetustaan valvoa. Koulukysymys, joka oli liitossamme pitkät ajat monien vaiheiden alaisena, sai ratkaisunsa vasta vuonna 1919, jolloin aloitti toimintansa Helsingin kirjapainokoulu sangen vaatimattomin edellytyksin. Koulu on n. s. „yhdenpäivän koulu“ ja sen kurssi on kolmivuotinen. Yhden päivän koululla tarkoitetaan sellaista koulua, jossa oppilaat yhden päivän viikossa saavat käytännöllistä ja tietopuolista opetusta kolmena vuotena. Työnantajat maksavat heille täyden palkan tältä ajalta sekä suorittavat koulun lukueksamaksun, joka on 50 markkaa. Kirjapainokoulumme lienee ainut laatuaan Pohjoismaissa, sillä useimmat ammattikoulut niin meillä kuin muuallakin ovat iltakouluja, joissa opetusta annetaan työajan loputtua. Yhdenpäivän koulumuoto on varsinkin Baierissa laajalta käytännössä, mutta meillä ei ole tätä koulujärjestelmää muulla kuin kirjapainoalalla. Nykyään on koulussa lähemmäs 150 oppilasta ja ovat työnantajamme yleensä tyytyväisiä koulun oppikurssin suorittaneisiin työntekijöihin.

Liittomme on koko toimintansa ajan tehnyt uutterasti työtä järkipäisen hinnoittelun aikaansaamiseksi julkaisemalla kirjallisuutta ja hinnoitteluohjeita sekä toimeenpanemalla hinnoittelukursseja eri puolilla maata, mutta kun tästä

asiasta tullaan meidän taholta kokoukselle selkoa tekemään, en tahdo tässä yhteydessä asiaan lähemmin kajota.

Liittomme toimesta on myöskin saatu syntymään sairaus- ja hautausapurahasto johon voivat jäseniksi yhtyä liikkeiden omistajat, johtajat ja sellaiset työntekijät, jotka eivät kuulu työväenjärjestöihin. Rahasto on eräältä jäseneltämme saanut huomattavan lahjoituksen.

Vuonna 1918 kuoli Tanskassa Suomen Kirjapainajyhdistyksen ensimmäinen sihteeri, kirjapainaja ja sanomalehtimies Emil Vainio, joka testamentissaan määräsi osan omaisuudestaan liitollemme stipendirahaston muodostamista varten. Nyt on rahasto karttunut niin suureksi, että sen koroista voidaan vuosittain jakaa 8.000 markkaa nuorille työnjohtajille tahi konttorihenkilökuntaan kuuluville ulkomailla opiskelemista varten.

Heti maailmansodan lopputtua v. 1918 perustettiin Tanskan aloitteesta Pohjoismaiden Kirjapainajaneuvosto, johon kuuluu kolme jäsentä kustakin neljästä Pohjoismaasta nimittäin Tanskasta, Norjasta, Ruotsista ja Suomesta. Neuvoston, jonka yhdeksäs kokous viimeksi pidettiin tämän kuun alussa Köpenhaminassa, tarkoituksena on pitää yllä kiinteätä yhteistyötä siihen kuuluvien maiden graafillisten työnantajajärjestöjen välillä. Kun kielelliset vaikeudet eivät tee estettä yhteistoiminnalle, on neuvoston työ osoittautunut erittäin hyödylliseksi varsinkin meille, joilla on paljon oppimista Skandinavian maiden vanhemmilta ja pitemmälle kehittyneiltä veljesjärjestöiltä. Paitsi kokousten avulla, pidetään yhteistyötä yllä kirjevaihdolla, joka on kustakin maasta valitun kirjevaihtajajäsenen tehtävänä. Viimeksi Tanskassa pidetyn kokouksen yhteydessä avattiin Köpenhaminassa ensimmäinen kiertävä Pohjoismaiden painotyönäyttely, joka oli neuvoston toimeenpanema ja mielestäni erittäin onnistunut sekä kunkin maan erikoisuutta selvästi kuvaava. Näyttely tulee vuoronperään kiertämään kussakin neljässä maassa ja saapuu se ensi syksynä Helsinkiin.

Liiton helsinkiläisten jäsenten aloitteesta on muodostunut pääkaupunkiin järjestö nimeltä Helsingin Graafillinen klubi, jonka tarkoituksena on vaalia puhtaasti ammattitaidon kehitystä ja ammattitraditsionien säilyttämistä samalla kun se on jäsentensä toveriseura. Klubi on myöskin pannut päämääräkseen oman kodin hankkimisen, jota varten se on jo kerännyt lahjoituksina yli puoli miljoonaa markkaa. Klubi on ottanut aloitteen Suomen kirjapainotaidon historian kirjoittamiseksi. Suomen ensimmäinen kirjapaino perustettiin nimittäin

Turkuun v. 1642, joten meillä voidaan kahdentoista vuoden perästä viettää kirjapainotaidon 300-vuotispäivää.

Jäseniään palvellakseen on liittojemme palveluksessa vakituinen asiamies vuodesta 1917 lähtien ja huolehtii liiton toimisto ilmaiseksi jäsenien asioita m. m. pääkaupungin virastoissa sekä julkaisee kymmenen numeroa vuodessa liiton Tiedonantoja-nimistä aikakauskirjaa.

*

Olen tässä lyhyesti selostanut niitä muutamia saavutuksia, joihin me Suomessa olemme kolmenkymmenen vuoden ajalla päässeet. Suuria ne eivät ole, eikä niiden puolesta kannata paljon ylpeillä, mutta jotakinhan on sentään saatu aikaan ja itse pääasia, työrauhan säilyttäminen on meille onnistunut mielestämme jotakuinkin hyvin. Työrauhan säilyttäminen, ei tosin millä hinnalla hyvänsä, vaan siten, että teollisuuden luonnollinen kehitys on turvattu, onkin työnantajajärjestöjen tärkein tehtävä.

Ennen kun lopetan pyydän huomauttaa, että meillä niin graafillinen teollisuus kuin kirjansitomoteollisuuskin työskentelevät koko maata käsittävien kollektiivisten työsopimusten varassa, jotka jatkuvat kaksi vuosi kausittain ellei niitä puolta vuotta ennen periodin päättymistä jommaltakummalta puolen irtisanota. Kollektiivisten työsopimusten tarkoituksenmukaisuudesta ollaan meidänkin maassamme hyvin eri mieltä, mutta meidän teollisuudellemme ne ovat näyttäytyneet olevan sopivia. Ehken tähän on osaltansa vaikuttanut se alussa mainitsemani seikka, että vastapuolemme, Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto, heti alusta alkaen asetti toimintansa länsimaiselle pohjalle. Sopimuksiin on meillä totuttu molemmin puolin ja molemmat järjestöt samoin kuin niiden yksityiset jäsenet ovat suurin piirtein alistuneet aina sopimuksia noudattamaan.

Kirjansitomonomistajain liitto on toiminnassaan seurannut Graafillisen Teollisuuden Harjoittajain Liittoa ja ovat kirjansitojain joukkotyösopimukset yhdenmukaiset graafillisilla aloilla voimassa olevien sopimusten kanssa ja päättyy niiden voimassaoloaika samanaikaisesti kuin viimeksi mainittujen sopimusten.

Lauri Lyytikäinen.

Helsinki, 19. toukokuuta 1930.

Soome graafiliste tööandjate organisatsioonid.

Tööandjate organisatsioonide ajalugu Soomes on võrdlemisi noor, kui mõista nende all seda, mis praegu tööandjate organisatsioonid tähendavad, nimelt olla vastukaaluks tööliste huve kaitsvaile organisatsioonile. Alles 1890. a. vahetusel hakkasid töölisteliikumine ja sotsiaaldemokraatlikud aated leidma pinda meie maal ja seni mitmel pool toiminud tööliste ühingud, mis töötasid puhtkoodanlikus vaimus, peamiselt hariduslike sihtidega, hakkasid omandama läänepoolsetes maades juba kaua aega töötanud töölisorganisatsioonide sotsiaaldemokraatlikku programmi. Nii alustas 1897. a. oma tegevust esimene ülemaaline tööliste organisatsioon, Soome Trükitööliste Liit. Organisatsiooni asutamisel on võetud aluseks Rootsi vastavate organisatsioonide põhikirju ja kogemusi. Seega võib öelda, et Soome Trükitööliste Liit alustas oma tegevust Lääne-Euroopa alusel.

Peale vaevalt kolmeaastase tegevuse leidis Soome Trükitööliste Liit enese küllalt tugeva olevat pealetungi alustamiseks organiseerimatute trükitöösturite vastu, esitades neile 1900. a. alul kollektiivlepingu, mis sisult peajoontes vastas tol ajal Rootsis jõusolevale palgatariifile. Pealetungi puhul märkasid ka trükikodade omanikud, et nad killustatult ei suuda vastu seista tööliste organiseeritud rindele ja et ka neil tuleb otsida teid organiseerumiseks. Nii sündis, ütleksime, pärast sõja kuulutamist, esimene tööandjate organisatsioon graafillisel alal, Soome Trükitöösturite ühing. Veel 1900. a. alul oli ühing aga niivõrra nõrk, et see ei võinud astuda võitlusse ning töölistes saavutasid oma organisatsiooni abil suure põhimõttelise ja ainelisegi võidu. Mõlemad organisatsioonid otsustasid nimelt võtta tarvitusele ülemaalse kollektiivlepingu, alates 1. märtsist 1900. a. ja senise nelinurga (fyrkant) arvestamisviisi asemele alfabeedile baseeruva arvestamisviisi, mis oli tarvitusel juba Skandinaavias ja Saksas. Pärast 1905. a. suurstreiki Soomes, mil venelased olid sunnitud oma rõhumist pehmendama, tugevnesid kõik töölisorganisatsioonid ja nende liikmete arv kasvas silmanähtavalt. Sel ajal, täpselt öeldes 1906. a. sügisel, asutati Soome Ülemaaline Tööandjate ühing, millest hiljem kujunes

välja Soome Tööandjate Keskliit, olles vastukaaluks ülemaalsele Soome Ametiühisusele. Ka Soome Trükitöösturite Ühing liitus tööandjate keskorganisatsiooniga, võttes endale oma praeguse nime ja muutis oma põhikirja sel kujul, et liikmeiks võisid pääseda nii kivi- kui ka raamatutöösturid ja kemigraafilised ettevõtted. Ühel ajal sellega asutati ka Soome Raamatuköitmistöökodade Omanikkude Liit. Seega saavad mõlemad organisatsioonid oma praegusel kujul tuleval aastal 25-aastasteks.

Põhikirja järele on Soome Graafilise Liidu ülesandeks valvata ja arendada graafilise tööstuse omanike ühiseid huve, edendada graafilise kutse ja tööstuse arengut ning tegutseda selles suunas, et leplikkus tööandjate ja tööliste vahel säiliks ning võimalikud tüliküsimused tööandjate ja tööliste vahel püütaks lahendada leplikul teel, ilma tööd katkestamata.

Liit alustab tarbekorral koostööd teiste samasuguste Soomes tegutsevate liitude ja ühingutega.

Liidu liikmeks oleku kohta öeldakse põhikirjas:

Liidu liikmeks võib astuda graafilise tööstuse omanik, kes oma liikmeks astumise soovi kas kirjalikult või suusõnaliselt teatab Liidu juhatusse. Selle teadaande põhjal otsustab juhatus liikmeks vastuvõtmise kas eitavalt või jaatavalt.

Iga Liitu astunud liige peab kirjutama alla kaks eksemplari põhikirja, kohustudes sellega tunnistama põhikirja tema ja teiste liikmete vahelise kokkuleppena. Üks eksemplar läheb liikme, teine juhatusse kätte.

Meie liidus kujundavad siis liikmeskonna ärid, firmad, mitte aga üksikud isikud. Liidu liikmemaks kalkuleeritakse eelmise aasta tööpalkade alusel, praegu on see $1\frac{1}{2}\%$, kuid võidakse Liidu otsusel kõrgendada $5\frac{1}{2}\%$ peale. Liidu juhatus koostub seitsmest liikmest. Hääletamine Liidu koosolekuil, milledest võib osa võtta liikme esindajana ainult kas äriomanik isiklikult või firma või aktsiaseltsi poolt direktor, valitseja, prokurist, juhatus liige või tehniline juhataja, sünnib hääletamine skaala järele, mis baseerub makstud tööpalkadele.

Nagu ma alguses juba tähendasin, on meie Liidu peamiseks ülesandeks toimida vastukaaluna töölisteorganisatsioonidele ja tõrjuda tagasi sealt poolt võimalikult tulevad liialdatud nõudmised või teiste sõnadega öeldes, hoida alal „relvastatud

rahu“ tööturul. Relvastatud selles mõttes, et töölised peavad võimaliku töövõitluse puhul pidama silmas asjaolu, et nemad üksi ei määra rahutingimusi, et ka teine pool, tööandjad, tahavad öelda oma sõna selles suhtes. Kuivõrra hästi meie Liit on suutnud töörahu säilitada, selgub juba sellest, et kogu selle aja jooksul, mil meie Liit ja selle eelkäija Soome Trükitöösturite Ühisus on olemas, seega ligi 30 aastat — ei ole Soomes graafilisel alal olnud rohkem kui üks tegelik palgavõitlus. 1911. a. alul ütlesid nimelt töölised üles oma palgalepingu, esitades ühtlasi meie organisatsioonile kinnitamiseks sellise lepingu, mis oleks tööandjate arvates hävitanud kogu tööstuse. Mitme kuu jooksul teostatud läbirääkimised ei annud mingeid tagajärgi. Tööliste organisatsioonil näis olevat haruldaselt suur võitlushimu ja selle juhid ei osanud õigesti hinnata seisukorda. Töövõitlus puhkes ja kestis kolm kuud. Selle lõppedes dikteeris tööandjate organisatsioon rahutingimused täielikult. Suurimate võitlusega selle töötüli lõppemisel tuleb märkida kaht asjaolu: tunnitasu-süsteem endise päevatasu-süsteemi asemele ja õigus kasutada ladumismasina ääres ka selliseid isikuid, kes enne ei olnud trükikodades töötanud. Pärast 1911. a. ei ole tööliste organisatsioon püüdnud streigi abil oma palku tõsta. 1917. ja 1918. a. aset leidnud tööseisakud olid puhtpoliitilise iseloomuga ja osalt selle mässu eeltöid, mis 1918. a. alul puhkes venelaste abiga ja mille mahasurumine meil nagu teigi nõudis mitme meie parima poja vere.

1911. a. streigi lõppedes nõudsid tööandjad, et kollektiivlepingu tõlgitsemise jaoks tuli asutada alaline vahekohus, mille otsustega mõlemad pooled pidid jääma rahule, ja et streiki, lockouti või boikoteerimist ei tohtinud teostada tariifi maksuvuse ajal. See vahekohus, mis on lahendanud palju tariifi tõlgitsemisse puutuvaid küsimusi, on osutunud sobivaks töörahu kindlustajaks tariifi maksuvuse ajal. Meil ei ole sellise kohtu üle öelda midagi muud kui head. On ka loomulik, et lepingu tõlgitsemise instantsi puudumise korral tahab end tugevamaks arvav pool tõlgitseda tariifi oma meele järele ning töörahu ei taha säilida, kuigi kollektiivleping on olemas.

Meie põhikiri kõneleb veel, et liit peab valvama ja edendama graafilise kutse ja tööstuse arengut. Kohe pärast Liidu asutamist kerkis päevakorrale kutsekooli asutamine õpilasile, sest trükikodade laienemise ja töö masineerumise puhul ei

olnud õpilasil enam nii suurt võimalust saada kohapeal küllaldast ja põhjalikku kutseõpetust, kui tarviline. Tööstuse laienedes hävines see patriarhaalne suhe, mis varemalt oli olnud õpilaste ja tema meistri vahel, õpilased nagu kaugesid oma peremehest, kuna peremees ise ei olnud enam nende tööd valvamas. Kooli küsimus, mida arutati Liidus kaua, lahenes 1919. a., mil alustas oma tegevust Helsingi trükitööstuse kool, kuigi väga tagasihoidlikes oludes. Kool on n.-n. „ühepäeva-kool“ ja selle kursus kestab kolm aastat. Ühepäeva-kooli all mõistetakse sellist kooli, milles õpilased saavad üks päev nädalas praktilist ja teoreetilist õpetust kolme aasta jooksul. Tööandjad maksavad neile selle aja eest täie palga ja semestrimaksu, mis on 50 Smk. Meie kool on vist ainus omalaadiline Põhjamaadel, sest enamus kutsekoole, nii meil kui ka mujal, on õhtukoolid, kus antakse õpetust pärast tööaja lõppu. Ühepäeva-kool on eriti Baieris laialdaselt tarvitusel, kuid meil ei ole seda teistel aladel, peale trükitööstuse. Praegu on koolides ligi 150 õpilast ja tööandjad on üldiselt rahul kooli kursuse lõpetanud töölistega.

Meie Liit on kogu oma olemasolu aja tegutsenud virgalt ratsionaliseeritud hinnatlemise saavutamiseks, andes välja kirjandust ja hinnatlemisjuhtnööre ning pannes toime hinnatlemiskursusi üle kogu maa. Selle asja juures ei taha pikemalt peatuda, kuna selle üle meie poolt veel kõneldakse.

Liidu algatusel on loodud ka haige- ja matmiskassa, mille liikmeiks võivad olla äride omanikud, juhatajad ja sellised töölised, kes ei kuulu töölisteorganisatsioonidesse. Kassa sai ühelt oma liikmelt tähelepanuvääriva annetuse.

1918. a. suri Daanis Soome Trükitöösturite Ühisuse esimene sekretär, trükitööstur ja ajakirjanik Emil Vainio, kes oma testamendis määras osa oma varandusest Liidule stipendiumide fondiks. Praegu on fond kasvanud niivõrra suureks, et selle protsentidest võiakse aasta vältel jagada 8000 Smk. noortele tööjuhtidele või kontori ametnikele välisstipendiumideks.

Kohe pärast maailmasõja lõppu asutati Daani algatusel Põhjamaade Trükitöösturite Nõukogu, millesse kuulub kolm liiget igast neljast Põhjamaast, nimelt Daanist, Norrast, Rootsist ja Soomest. Nõukogu, mille üheksas koosolek peeti käesoleva kuu alul Kopenhaagenis, sihiks on hoida alal tihedat koostööd ja kontakti sellesse kuuluvate maade trükitöösturite vahel. Kuna keelelised raskused ei takista koostööd, on nõukogu

töö osutunud kasulikuks eriti meile, kel on palju õppida Skandinaavia riikide vanemalt ja arenenumalt vennasorganisatsioonelt. Peale koosolekute säilib kontakt ka karjavahetuse teel, mille eest hoolitseb iga riigis asuv kirjasaatja-liige. Viimase Daanis peetud koosoleku ajal avati Kopenhaagenis esimene rändav Põhjamaade trükitoodete näitus, mille korraldas nõukogu ja mis minu arvates oli väga kordaläinud, andes selge pildi iga riigi erilisest joonest. Näitus rändab kordamööda igas neljas riigis ja saabub tuleval sügisel Helsingisse.

Liidu Helsingi liikmete poolt on asutatud pealinna Helsingi graafiline klubi, mille eesmärgiks on tegutseda kutseoskuse arendamiseks ja kutsetraditsioonide alalhoidmiseks, olles ühtlasi liikmete n. ö. kaasvõitlejate selts. Klubi on võtnud endale sihiks oma kodu hankimise, kogudes selleks otstarbeks annetustena üle 1/2 milj. marga. Klubi on algatanud ka Soome trükitööstuse ajaloo kirjutamist. Soome esimene trükikoda on nimelt asutatud Turus 1642. a., nii et meie võime 12 a. pärast pühitseda trükitööstuse toodete 300-a. päeva.

Liikmete rahuldamiseks on Liidul 1907. a. saadik ametis alaline agent. Liidu büroo sooritab maksuta Liidu liikmete ülesandeid pealinna ametasutustes ning annab 10 korda aastas välja Liidu „Tiedonantaja“ nimelist ajakirja.

Käesolevaga olen lühidalt selgitanud neid mõningaid saavutusi, milleni oleme jõudnud Soomes 30 a. jooksul. Suurteks ei või neid nimetada, nendega ei maksa sugugi uhkustada, kuid midagi on ikka tehtud ja peaasi: töörahu säilitamine on meil oma arvates üpris hästi korda läinud. Töörahu säilitamine — mitte ükskõik millise hinna eest, vaid sel kujul, et tööstuse loomulik areng on kindlustatud, see on tööandjate organisatsioonide peaulesanne.

Enne kui lõpetan, tahaksin juhtida tähelepanu sellele, et meil nii graafiline kui ka raamatuköitmise tööstus tegutseb ülemaalistele kollektiivlepingute najal, mis jätkuvad 2-aastaste perioodidega, kui neid 6 kuud enne seda ei ole üles öeldud. Kollektiivlepingute otstarbekohasuse üle vaieldakse ka meil, kuid meie tööstusharule on nad osutunud sobivaiks. Võib-olla on ka sel mõju, et meie trükitöölise organisatsioon tegutseb lääne-euroopalisel alusel. Meil ollakse lepingutega harjutud juba mõlemal pool ning nii mõlemad organisatsioonid kui ka üksikud liikmed on enamasti alati alistunud täitma lepinguid.

Raamatuköitmistöökodade Omanikkude Liit on oma tegevuses võtnud eeskujuks Graafilise Tööstuse Liidu tegevuse ja raamatuköitjate kollektiiv-töölepingud on ühtlased graafilisel alal jõusolevatega ning nende jõusolemise aeg lõpeb ühel ajal viimaksnimetatutega.

Lauri Lyytikäinen.

F. Uibopuu.

Soome, Läti ja Eesti trükiteösturite ühistöö.

Elades enam-vähem ühistel tingimustel, on ka nähted, mis halvavad ja takistavad trükiteostuse edu, kõigel kolmel maal ühesugused.

Pärast vabadussõda ja streike juurettekinud väikesed trükikojad, kes tööpuuduse all kannatavad, suruvad hinnad alla, tehes töid, kuigi alaväärtuslikke, tingimustel ja palkadega, mille peale ei saa mõelda korralikult töötavad trükikojad, kes töid õieti kalkuleerivad, oma sisseseadete amortisatsiooni arvesse võttes ja tööliste korralikku palka makstes. Ei panda nendes töökodades mingit rõhku õpilaste õigele väljaõpetamisele, sest pole õpetajaid ega korralikke tööriistu, millel õppida.

Sarnased töökojad on suuremaks kammitsaks trükiteostuse edenemisele.

Samasuguseks kammitsaks on ka mitmed suuremad töökojad, kes hoiduvad organisatsioonidest eemale ega taha kanda kohuseid, mida nõuavad tähendatud organisatsioonid oma liikmetelt.

1. Seepärast tuleks kõigel kolmel naabermaal ühiselt võidelda kõikide korratute, väljaspool ühinguid olevate trükikodade vastu. Tuleks kõigel kolmel maal kokku seada sarnaste töökodade nimekirjad ja kõige kolme maa organisatsioonide poolt allakirjutatult saata välismaade vabrikutele ja suuräridele, kes kauplevad trükiteostuse-tarvetega ja -masinatega, samuti ka oma maa vabrikutele ja äridele, hoiatusega, et nad nimetatud trükikodadele mitte masinaid ja kaupu ei müüks ega töid ei annaks. Vabrikute ja äridega, kes seda hoiatust tähele ei pane, tuleks igasugune äriühing lõpetada ja nende kaubad boikoti alla panna.

2. Tuleks alaliselt üksteist informeerida trükiteostuste palgatingimuste ja töönormide üle, samuti ka tööviljakuse tõstmise viiside üle.

3. Tuleks ühise süsteemi järele kasvatada, arendada ja õpetada häid ja haritud töölisi, korraldades ühelaadilisi kursusi ja asutades koole.

4. Tuleks võimaldada tegelistel tööjuhtidel ja tööstuse-omanikkude poegadel õppida naabermaade paremates töökodades.

5. Tuleks kõige kolme maa trükitöösturite organisatsioonidel välja töötada vastav seaduseprojekt trükitööstuse kaitseks ja see enne seadusandlisesse astusse äraandmist saata naabermaade organisatsioonidele tutvumiseks.

Mehr oder weniger unter den gleichen Verhältnissen lebend, sind auch die Erscheinungen, die lähmend und hindernd auf den Erfolg des Druckereiwesens wirken, in den drei Staaten die gleichen.

Die nach dem Freiheitskriege und Streik neuentstandenen Druckereien, welche unter Arbeitsmangel zu leiden haben, drücken die Preise, indem dieselben Arbeiten, wenn auch minderwertige, zu Preisen und Bedingungen verrichten, an welche eine ordentlich arbeitende Druckerei nicht denken kann, welche die Arbeiten sachgemäss kalkuliert, unter Berechnung der Amortisation und den Arbeitern einen ordentlichen Lohn zahlend. In dergleichen Druckereien wird keinerlei Wert auf eine ordentliche Lehrlingsausbildung gelegt, denn es fehlen Lehrer und Werkzeuge, welche zur Ausbildung notwendig sind.

Solche Druckereien sind das grösste Hindernis für die Entwicklung des Druckereiwesens.

Ein Hindernis sind auch mehrere grössere Druckereien, welche dem Verbands fernstehen und die Pflichten, die der Verband seinen Mitgliedern auferlegt, nicht zu tragen wünschen.

1) Daher müssten alle drei Nachbarstaaten gemeinsam gegen alle unordentlichen Druckereien, welche ausserhalb des Verbandes stehen, ankämpfen. Alle drei Länder müssten ein Verzeichnis solcher Druckereien anfertigen, welche von den Organisationen der drei Länder unterzeichnet, solchen ausländischen Fabriken und Grossfirmen zuzusenden sind, die mit Druckereibedarf und -maschinen handeln, wie auch den einheimischen Fabriken und Firmen mit der Warnung den im Verzeichnis angeführten Druckereien keine Waren zu verabfolgen und Arbeit zu geben. Wird eine solche Warnung von den Fabriken und Firmen nicht beachtet, so ist jegliche Geschäftsbeziehung mit denselben abzubrechen und deren Waren unter Boikott zu erklären.

2) Ist eine fortlaufende gegenseitige Information über die Lohnverhältnisse und Arbeitsnormen der Druckereiarbeiter notwendig, wie auch über die Methoden zur Hebung der Arbeitsproduktivität.

3) Sind nach einem gemeinsamen System gute und gebildete Arbeitskräfte auszubilden, — mittels Gründung von Schulen und Veranstaltung von analogen Kursen.

4) Müsste man den Arbeitsleitern und Söhnen von Druckereibesitzern die Möglichkeit bieten in den besten Druckereien der Nachbarländer zu arbeiten.

5) Müsste von den Druckerei-Organisationen aller drei Länder ein Gesetzprojekt zum Schutz der Druckerei-Industrie ausgearbeitet werden und dasselbe von der Eingabe in die gesetzgebende Institution den Organisationen der Nachbarländer zur Orientierung eingesandt werden.

Die nach dem Fachgesetz und Streik neuemstandenen Druckereien, welche unter Arbeitsmangel zu leiden haben, die-cken die Preise, indem dieselben arbeiten, wenn auch unüber-wiegend, zu Preisen und Bedingungen verzichten, an welche eine ordentlich arbeitende Druckerei nicht denken kann, welche die Arbeiten nachgefragt, unter Berücksichtigung der Amortisation und den Arbeitskosten einen ordentlichen Lohn zahl-t. In derartigen Umständen wird kein viel Wert auf eine ordentliche Fachausbildung gelegt, denn es fehlen Lehrer und Werkzeuge, welche zur Ausbildung notwendig sind. Solche Druckereien sind die größte Hindernis für die Entwicklung der Druckereiwirtschaft. Ein Hindernis sind auch mehrere größere Druckereien, welche dem Vorstände fernstehen und die Fälligkeit, die der Vorstand ihnen aufzulegen, nicht so tragen können. 1) Daher müssen alle drei Nachbarstaaten getrennt oder gegen alle unordentlichen Druckereien, welche außerhalb der Verträge stehen, eingegriffen. Alle drei Länder müssen ein Verständnis solcher Druckereien anerkennen, welche von den Verhältnissen der drei Länder unabhängig, solchen ausstän-digen Fabriken und Druckereien ausstehen sind, die mit Druckereibetrieb und -wirtschaften handeln, wie auch den ein-heimischen Fabriken, welche mit der Warnung der im Ver-trag angeführten Druckereien keine Waren zu verschaffen und zu verkaufen. Wird eine solche Warnung von den Fabri-ken und Firmen nicht beachtet, so ist solche Geschäftsbe-ziehung mit denselben abzubrechen und deren Waren unter Bot-kost zu erhalten. 2) Ist eine förmliche gegenseitige Information über die Lohnverhältnisse und Arbeitsnormen der Druckereibetriebe notwendig, so muss über die Methoden zur Hebung der Ar-beitsproduktivität